

KEERUKAST KLAARIKS

Kantseliit ja tema kaaslased

Helika Mäekivi

Tallinn 2020

Raamatu väljaandmist on toetanud
Haridus- ja Teadusministeerium

Autor tänab Helle Metslangi, Katrin Kerni
ja Sirli Zuppingut sisukate ja viimast lihvi
andnud märkuste ja nõuannete eest

Retsenseerinud Riina Reinsalu
Toimetanud Külli Pärtel
Kujundanud Sirje Ratso

ISSN 2228-0189
ISBN 978-9985-79-740-2 (trükis)
ISBN 978-9985-79-741-9 (pdf)

Trükitud keskkonnateadlikus trükikojas Ecoprint

roheline trükis

SAATEKS

Kantseliit on nagu suveõhtusele raiesmikule laotuv udu. Sellest on märgata mõni kasvama jäetud puu, mõni kõrgem känd, mõni lähemal asuv kivi. Ent põõsaid ja väiksemaid taimi silm ei seleta, ammugi mitte maasikamarju või sammalt. Kantseliidist pungil tekst on samasugune udu – me tajume, millises olukorras oleme ja millest räägime, me märkame üht ja teist, aga osa asju jääb peitu, pool mõtet hajub vines ja lõppkokkuvõttes oleks kõik otsekui mingi loori all.

Kantseliit ehk bürokraatiakeel on ametniku släng. Släng iseenesest on loomulik osa elavast ja arenevast keelest. See levib eri ühiskonnarühmades (nt noored, vangid), aga ka näiteks erialastes keelekeskkondades (nt IT-, majandus- või meditsiinasjatundjad), kus kasutatavaid sõnu ja väljendeid ei pruugi neist väljapoole jäävad inimesed mõista. Üldjuhul jääbki släng rühmasiseks keelevahendiks – kui on vaja kirjutada neutraalseid ja ametlikke tekste, valitakse üldarusaadavad sõnad ja väljendid.

Kantseliidiga on lugu teine. See ei ole omane mitte ainult ühele keelekeskkonnale, vaid on teada-tuntud kõnepruuk paljude valdkondade arvukates ametiasutustes. Ehk ka seepärast peetakse bürokraatiaslängi ekslikult ametliku keelekasutuseks või ametikeeleks ja seda levitatakse ka oma ringist väljapoole minevates tekstides. Mõnikord ollakse bürokraatiakeelega nii harjunud, et ei märgatagi enam lihtsust ega selgust taotleda. Teinekord puuduvad kantseliidi vältimiseks oskused ja ositi ka tahtmine. Vahel on kantseliit aga lausa taotluslik, et väljendada üleolekut kodaniku suhtes.

Bürokraatiakeel on salakaval. Seda ei panegi kohe tähele, sest see ei näe kuidagi teistsugune välja – sellel ei ole äratuntavaid liiteid, käändeid ega pööreid. Vastupidi, kantseliit hiilib keelde sõnade ja vormide abil, mis on loomulikud, igapäevased ja vajalikud. Seejärel aga hakkab ta neid kuritarvitama: igale poole lükkima, järelejätmatult pruukima, ülemäära kulutama, kuni need on viledad, tühjad, hägused ja tarbetud.

Selles vihikus heidetaksegi pilk levinud kantseliidiilmingutele. Lisaks tuleb juttu muudegi keelendite liigkeerukusest, raskepärasusest, kohmakusest ja

tarbetusest. Üsna rütmiliselt hakkab korduma sedastus, et üks või teine sõna või vorm pärineb inglise või muust võõrkeelest. Tarbetu otsetõlge on tulnud meie keelde märkamatuks ja salaja. Kui paarkümmend aastat tagasi võis inglise päritoluga toortõlkenakkust täheldada üksnes võõrkeelsete tekstide lugejate ja rahvusvahelises keskkonnas töötajate keelepruugis, siis nüüd on see muutunud harjumuspäraseks ka eestikeelses tekstimaailmas. Harjumusel – nii heal kui ka halval – on aga teadupärast tugev jõud. Siinses vihikus püütakse näitlikustada võõra liiginnukat toomist eesti keelde ja seejärel tuletada meelde vanu häid keeleharjumusi.

Vihiku eesmärk on aidata kantseliiti ja tema kaaslasi tähele panna. Siin pakutud nippide abil võiksime proovida kaotada kantseliidiudu, lükata kõrvale kogu muu keeruka hägu ja hämaruse ning leida üles need maasikamarjad, mis kutsuvad ligi, paeluvad edasi minema ja viivad selge sihini.

Helika Mäekivi

SISUKORD

I	KEERUKAD SÕNAD	
	1. Tarbetud võõrsõnad	7
	2. Hägused võõrsõnad	8
	3. Kulunud omasõnad	10
	4. Kulunud kujundsõnad	11
	Valik kantseliidisõnu ja soovitusi nende vältimiseks	13
	5. Kohatud kaassõnad	30
	Valik (kohatud) kaassõnu ja soovitusi nende vältimiseks	31
II	KEERUKAD SÕNAVORMID	
	1. Tarbetud mitmusevormid	35
	Kogumit väljendavad liitsõnad	36
	Saavas ja olevas käändes määrus	36
	Tabel 1. Valik näiteid tarbetu mitmuse kasutamisest määru- ja soovitusi selle vältimiseks	37
	Hulgasõnad	37
	Tabel 2. Valik tarbetu mitmusega hulgasõnu ja soovitusi nende vältimiseks	38
	Loendamatud sõnad	39
	Tabel 3. Valik tarbetu mitmusega ainenimetusi ja soovitusi nende vältimiseks	40
	Tabel 4. Valik tarbetu mitmusega abstraktnimisõnu ja soovitusi nende vältimiseks	41
	Tabel 5. Valik tarbetu mitmusega nimisõnu, mis väljendavad mingit suurust, näitajat või omadust, ja soovitusi nende vältimiseks	44
	Tabel 6. Valik tegusõnast tuletatud tarbetu mitmusega nimisõnu ja soovitusi nende vältimiseks	46
	2. Tarbetud <i>lt</i> -liitelised määrsõnad	48
	Omadussõnadest tuletatud <i>lt</i> -liitelised määrsõnad	48

Tabel 7. Valik omadussõnadest tuletatud tarbetuid <i>lt</i> -liitelisi määrsõnu ja soovitusi nende vältimiseks	48
Tabel 8. Sõnad <i>minimaalselt</i> ja <i>maksimaalselt</i> ning soovitusi nende vältimiseks	51
Tabel 9. Sõna <i>oluliselt</i> ja soovitusi selle vältimiseks	52
Kesksõnadest tuletatud <i>lt</i> -liitelised määrsõnad	52
Tabel 10. Valik kesksõnadest tuletatud tarbetuid <i>lt</i> -liitelisi määrsõnu ja soovitusi nende vältimiseks	53
3. Tarbetud <i>v</i> - ja <i>tav</i> -kesksõna	55
Tabel 11. Valik tarbetuid <i>v</i> - ja <i>tav</i> -kesksõnu ning soovitusi nende vältimiseks	55
4. Tarbetu isikustamine	57
Valik elutud isikustavaid sõnu ja soovitusi nende vältimiseks	58
5. Saava käände väärtarvitus	59
Tabel 12. Valik saava käände väärtarvituse juhtumeid ja soovitusi nende vältimiseks	60
6. Nimisõnatõbi	60
Tabel 13. Valik nominaalstiilis tühisõnu ja soovitusi nende vältimiseks	62
Nominaalstiil koos <i>poolt</i> -sõnaga	63
Tabel 14. Valik nimisõnatõves lauseid koos <i>poolt</i> -tarindiga ja soovitusi nende vältimiseks	63
<i>mine</i> -vormi uputus	64
Tabel 15. Valik rängas nimisõnatõves lauseid ja soovitusi nende vältimiseks	64
Ühildumatu nominaalstiil	64
Tabel 16. Valik valesti ühilduvaid nimisõnatõves lauseid ja soovitusi nende parandamiseks	65
KOKKUVÕTE	66
Kirjandus	68

I KEERUKAD SÕNAD

Üks võimalus, **kuidas teksti liiga keeruliseks muuta**, on kasutada ähmaseid, uduseid või tähenduseta moesõnu. Sageli pruugitakse neid teadlikult, et näidata üleolekut ja võimupositsiooni. Teinekord väljendab nende pruukimine kirjutaja oskamatus, mõttelaiskust või ükskõiksust lugeja vastu. Tihti korduvad nad tekstist teksti ega lase lugejal selgelt aru saada, mida on tahetud öelda. Pideva kordumise pärast on nad aga igavad, puised ja stampsed. Nii ei üllata tekst mitte millegagi ja pärast läbilugemist ei mäletata sellest enam kuigi palju.

Üks võimalus, **kuidas teksti lihtsamaks muuta**, on kasutada täpseid, arusaadavaid ja sisukaid sõnu. Sageli pruugitakse neid teadlikult, et laskuda võimupositsioonilt tavainimese tasemele. Enamasti väljendab nende pruukimine kirjutaja oskuslikkust, mõttepingutust ja hoolivust lugeja vastu. Nad on eri tekstides mitmekesised ja lasevad lugejal selgelt aru saada, mida on tahetud öelda. Kuna nad ei kordu, on nad huvitavad, säravad ja silmatorkavad. Tekst üllatab alati ja pärast läbilugemist jääb see kauaks meelde.

1. Tarbetud võõrsõnad

Võõrsõnu läheb vaja igas keeles. Välismaiste kolleegidega suheldes on hea kasutada rahvusvahelisi sõnu, samuti on hea neid tunda võõrkeelset kirjan-dust lugedes. Uute sõnade tõlkimisel valitakse sageli kõigepealt juba olemas-olev võõrsõna ja alles hiljem võidakse otsida sellele ka omasõnaline vaste. Nii näiteks leiti *infrastruktuuri* asemele *taristu*, *marketing* asendus juba 1920ndatel tuntud *turundusega*, *eksklusiivsest* sai pärast uuduse kaotamist *ainulaadne*, *kordumatu*. Osa mujalt tulnud sõnu ei pruugi endale omakeelset vastet leida, aga nad muganduvad, näiteks *kontroll*, *paragrahv*, *register* või *veeb*.

On ka teisi põhjusi, miks võõrsõnu kasutatakse. Mõnikord ollakse lihtsalt harjunud neid pruukima. Teinekord ei olda päris kindlad mõne võõrsõna tähenduses ja selle eelistamine tundub turvaline. Vahel aga soovitakse mõne moes oleva võõrsõnaga lihtsalt eputada. Need kolm kasutusviisi ei ole enamjaolt põhjendatud ja nende puhul jääb täitmata eesmärk seada esikohale lugeja arusaamine.

Nagu teada, ei paista võõrsõna üldiselt läbi – see ei seleta iseennast. Kui lugeja ei ole ära õppinud, mis võõrsõna taga peidus on, ei suuda ta seda sageli ka oma keeletundmuse abil välja mõelda. Kui valida võõrsõna asemel sama tähendusega omasõna, on võimalus, et inimene sellest ka ilma varasema teadmisetä aru saab, juba palju suurem.

NÄIDE. Kui Tallinna ühissõidukites võeti kasutusele validaator, oli paljudel raskusi selle tähenduse mõistmisega. Viljandis korraldati 2012. aastal selgema sõna leidmiseks võistlus, mille võitis Mari Karilaiu väljapakutud *tuvasti*. Seda omasõna on märksa mugavam kasutada ja bussisõitjatel on ka seda esimest korda kuuldes lihtsam oletada, millega tegu. *Tuvasti* levis kiiresti ja võeti kasutusele ka teiste linnade bussiliikluses.

Seepärast tasub teksti koostades endalt küsida, kas on tarvis pruukida näiteks selliseid sõnu nagu *efektiivne*, *initsiatiiv* või *formuleerima*, kui nende asemel võiks öelda selgelt *tõhus*, *algatus* või *sõnastama*.

Esimene soovitus. Võõrsõna on sageli tarbetu, kui sellel on sama tähendusega omasõnaline vaste.

2. Hägused võõrsõnad

Võõrsõnad tulevad keelde enamjaolt tõlgete kaudu. Tõlkimisel tuleb aga meeles pidada, et väliselt sarnastel sõnadel võib olla eri keeltes erinev tähendusring. Rahvusvaheliselt levinud sõna võib ühes keeles olla väga varjundirohke, kuid teises keeles väljendada vaid üht kindlat mõtet. Sel juhul võib vale varjundi ületoomine tekitada segadust. Niiviisi on tähendusvälja tarbetult avardatud näiteks sõnades *aplikatsioon*, mille all mõeldakse eesti keeles rõivaste pinna-

kaunistust, mitte rakendust ehk äppi, ja *eepiline*, mis iseloomustab teatud kirjandusvormi ega tähenda *tohutut, enneolematut, muljetavaldavat* vms.

NÄIDE. Mõnikümmend aastat tagasi, kui meil hakkasid levima halvad tõlked, jõudis eesti üldkeelde sõna *trend*. See oli statistikaterminina juba ammu olemas ja tähistas mingi näitaja pikaajalist liikumist. Vähekögenud tõlkijad leidsid ilmselt, et kui sõna on sõnaraamatus kirjas, võib seda olenevata kontekstist kasutada, ja nii saigi senisest oskussõnast üldsõna, ehkki igapäevakeeles olid olemas *suundumus, arengusuund, suunitlus, liikumine, moevool, arengujoon, muutus, tendents, kalduvus, hoiak* jne (vt ka lk 27).

Võõrsõna tähenduste kirjusus võimaldab seda paraku ka arvukatel viisidel mõista. Ent ametikeele üks nõudeid on selgus. Seda aitavad suurendada oma sõnad, millel on võime sisu täpsemini edasi anda. Emakeelekõneleja – nii kirjutaja kui ka lugeja – tunnetab oma keelt ja omasõnu lihtsalt paremini.

NÄIDE. Sõnal *transport* on vähemalt viis tähendust: *vedu, sõit, reis, sõiduk* ja *veendus*. Kui tekstis räägitakse transpordivõimalustest, siis võidakse mõelda veovõimalusi, sõiduvõimalusi, reisivõimalusi, eri liiki sõidukitega liiklemise võimalusi või veendusvaldkonnaga seotud võimalusi. Omasõnaga saab tähendus selgemaks.

Siiski tuleb meeles pidada, et tähenduse laienemine ei ole alati halb. Mõnikord on meil vaja väljendada uut sisu ja tähendusringi avardamine on selleks hea lahendus. Nii näiteks on arvitikeeles laiendatud sõnade *viirus, manus* ja *navigeerima* tähendust.

Teine soovitus. Võõrsõna on tarbetu, kui selle omasõnalised vasted väljendavad täpsemat tähendust.

3. Kulunud omasõnad

Kuigi omasõna eelistamine võib olla parem valik kui võõrsõna kasutamine, võib juhtuda, et mõni neist haarab keelekasutajate hulgas ülemäära suure võimu ja saab moesõnaks.

NÄIDE. Klassikaline moesõnadega pikitud tekst on selline:

Peame kõik andma täiendava panuse, et leida lahendused meie ees seisvate ühiskondlike väljakutsete osas. Täna ei ole me veel valmis antud küsimuste alast arutelu läbi viima.

Tuleb nentida, et selline tekst on üsna lame ja sellest on raske sisukat mõtet leida.

Moesõnadel on komme lakkamatult esile tükkida, teksti sisse pugeda ja seal pidevalt esineda. Kui aga miski kogu aeg kordub, muutub see igavaks ja uinutab lugejat. Kordumist aitavad vältida sünonüümid.

NÄIDE. Ingliskeelsed *essential, important, crucial, substantial, relevant, material, key, vital, considerable, fundamental, significant* jne tõlgitakse eesti keelde enamjaolt ühtemoodi sõnaga *oluline*. Selle kõrval on meil aga rohkesti nüansirikkamaid väljendeid: *(häda)vajalik, (esma-/üli-/elu)tähtis, tarvilik, kasulik, põhiline, peamine, kaalukas, mõjukas, otsustav, kindel, tähelepanuväärne, tähendusrikas, pakiline, pöördeline, suur, alus-, tipp-, esi-, põhi-, pea-* jne, mis jäävad pahatihti kõrvale (vt ka lk 21 ja 52).

Kolmas soovitus. Kulunud omasõnade asemel tasub eelistada huvitavaid ja vähem levinud sünonüüme.

4. Kulunud kujundsõnad

Kujundlikud väljendid on huvitav ja mitmekesine osa keelest, need annavad tekstidele omapära ja köidavad lugejat. Kujund on aga paeluv siis, kui seda kasutatakse harva. Kantseliidikujundid, mida tarvitatakse vahetpidamata, on sageli kaotanud oma sära ja tuhmunud.

Peale selle näib levivat arusaamine, et inglise keelest toortõlkena üle võetud piltlikud väljendid oleksid nagu õigemad kui meie enda ajaloolised, väljakujunenud ja eristuvad keelendid. Loomulikum oleks aga kujundeid otsides alustada just enda keelevaramust.

NÄIDE. Viimasel ajal võib näha sõna *silotorn* ettevaatlikku hiilimist meie tekstidesse sellises tähenduses, mida me varem ei tundnud. Ettevaatlik on see tulemine selle poolest, et sõna kasutajad tunnetavad ilmselt selle võõrast päritolu ja lisavad peaaegu alati juurde selgituse:

Kuid tuleb tõdeda, et silotornid ehk eri ministeeriumid ja nende haldusalad ei suuda Eestis piisavalt heal tasemel koostööd teha ning igaiüks toimetab pigem omaette.

Andmekasutuse optimeerimine eeldab valmidust koostööks – ei saa olla kinniseid eraldiseisvaid „silotorne“, mille sisu ei ole teise tarbija jaoks kasutatav.

Ometi ei ole meil mingit vajadust püüda inglise sõna *silo* otse tõlkida, et seda siis omakorda selgitama hakata. Olgu ainuüksi näitlikustamiseks esitatud valik ammutuntud sama tähendusringi väljendeid, millest suur hulk on kujundlikud: *eraldi ~ eemale ~ kõrvale hoidma, eraldi ~ eraldiseisvalt ~ omaette ~ isoleeritult ~ üksinda ~ üksikult ~ lahus tegutsema, seltsimatult ~ omatahtsi toimima, olema isolatsioonis, kapselduma, keskendumata ainult ühele valdkonnale, iga valdkonda eraldi võtma, ainult enda huvides tegutsema, ainult oma vaatevinklist nägema, oma mätta otsast ~ oma kandi pealt vaatama, oma mätta ~ nina otsast kaugemale mitte nägema, oma teed ~ rada kõndima, oma joru ajama, oma nurgas kükitama, oma urus ~ kambrikeses istuma, vanemast sõnavarast irruli olema, mõnes kontekstis ehk ka tegutsema nagu luik, haug ja vähk; erak, üksiklane, nurgas istuja, omaette nokitseja, koostööpelgur ~ -põlgur. Täpsemalt tähistab *silotorni* kujundit*

ehk väljend *nagu tigu oma kojast* ~ *karbis istuma* või sinna *pugema*. Milleks meile sellise väljendusrohke juures veel mõni uus sõna, mille järele ei ole vajadust ja mis võib mõnel keelekasutajal seostuda ajalooliselt hoopis ebameeldiva lõhnaga?

Silma torkab veel üks paradoks. Teinekord võib kuulda, et eesti keeles ei ole mõne asja kirjeldamiseks piisavalt sõnu või need ei suuda väljendada mõtet, mida kannab ingliskeelne sõna. Sageli on ütlejad ise inglise keele oskuse poolest keskmisel tasemel või alla selle. Tegelikult on ju vastupidi – tajume oma emakeelt võrreldes võõrkeelega teinekord nii varjundirikkalt, et täpse tähenduse leidmine eeldab rohkete sünonüümide põhjalikku vaagimist, süvenemist teksti mõttesse, setitamist ja selitamist. Kui selleks ei ole aega ega tahtmist, võivadki pealiskaudse keeletunnetuse kaudu jõuda lugejate ette kohmakad ja udused otsetõlked.

NÄIDE. Huvitav on olnud jälgida inglise sõna *whistleblower* tõlkevastete arengut. Algul kasutati ajakirjanduses toortõlget *vilepuhuja*, mis tekitas paljudes võõristust ning meenutas muinasjuttu vilepillimängijast ja rottidest. Omakeelne kujund oli meil ammust ajast olemas – see oli *lokulööja*, samuti *keelekandja*, *nuhk*, *koputaja*, *reetur*, *pealekaebaja*, võõrsõnadest *informaator* jms. Need jäeti siiski kõrvale, arvatavasti peamiselt seepärast, et neid tajuti halvustavana, aga inglise keeles väljendas *whistleblower* neutraalset või isegi tunnustavat tähendust. Mõni uus kujund aga ei saa lihtsalt omaks. Nii läks ka *vilepuhujaga*, mille asemel on eri kontekstides tasapisi hakatud pruukima teistsuguseid sõnu: *infoandja*, *(info)lekitaja*, *(väärkäitumisest* või *rikkumisest*) *teavitaja*, *avalikustaja*, *informeerija*, *sõnumitooja* ja viimati ka *vihjeandja*.

Neljas soovitus. Omakeelsed ja ainulaadsed kujundid on loomulikumad kui tõlkekujundid.

Valik kantseliidisõnu ja soovitusi nende vältimiseks

Siinses loendis on esitatud hulk sõnu, mille omadusi sai eelmistes peatükkides käsitletud. Nende seas on võõrsõnu, mille kasutamine on keerukuse, mitmeti-mõistetavuse või läbipaistmatuse tõttu tarbetu, sest neil on olemas täpsem oma-sõnaline vaste. Leidub ka võõrsõnu, mis on olnud eesti keeles kaua kasutusel, kuid mille sagedus on tähenduse laienemise tõttu ülemäära kasvanud. Veel on loendisse lisatud tarbetuid stampsõnu ja kulunud kujundeid. Eesti keeles lei-dub neile hulganisti lihtsaid ja selgeid asendusvõimalusi, mis on esitatud sinise noolekese järel ja mida on seejärel näidete varal ilmestatud.

adresseerima (ingl *address*)

Sobib, kui saadetakse kirju või edastatakse sõnumit, nt *kiri on adresseeritud (saadetud) osakonnajuhatajale; see jutt oli adresseeritud (mõeldud ~ määratud) väiksemale ringile*

- ▶ *suunama, määrama, käsitlema, hõlmama, kätkema, lahendama, tegelema, kõrvaldama, tähelepanu pöörama, pöörduma, vastust leidma, toime tulema, hakkama saama, kaotama, täitma, ületama, vastu astuma, puudutama, kehtima ... kohta, käima ... kohta, mõeldud kellelegi*

NÄITED: *juhend on adresseeritud pensionäridele > on mõeldud pensionäridele; probleemi adresseerima > lahendama ~ probleemiga tegelema; puudujääki adresseerima > kõrvaldama ~ kaotama; väljakutseid adresseerima > ülesandeid täitma ~ probleemidega toime tulema ~ raskusi ületama*

agiilne (ingl *agile*)

- ▶ 1) *kiire, kärke, krapsakas, toimekas, ärgas, südi vilgas, väle-*
- ▶ 2) *paindlik, kohanev, kohandata, muutlik, kiiresti liikuv*

NÄITED: *agiilsed muutused > kiired muutused; agiilne juhtimine > paindlik ~ ärgas juhtimine; agiilne meeskond > kohanemisvõimeline ~ kiiresti kohanev meeskond; agiilne tarkvaraarendus > välearendus*

agregeerima (ingl *aggregate*)

- ▶ *koondama, ühendama, koguma, siduma, liitma, kuhjama, kogu-, koond-*

NÄITED: *andmed agregeeriti infosüsteemi > koondati infosüsteemi; agregeeritud summa > kogusumma; agregeeritud nõudlus > koondnõudlus*

aktuaalne (ingl *actual*)

- ▶ 1) *päevakajaline, päevakohane, asjakohane, tähtis, terav, põletav, plahvatus- ohtlik, kirgiküttev*
- ▶ 2) *kehtiv, praegune, ajakohane, tegelik*

NÄITED: *aktuaalne teema* > *päevakohane teema*; *aktuaalne küsimus* > *põletav küsimus*; *aktuaalne teave* > *kehtiv* ~ *ajakohane teave*

ambitsioonikas (ingl *ambitious*)

Tähendus on laienenud – varem kasutati pigem inimese või inimkogumi kohta, nt *ambitsioonikas osakonnajuhataja*; *rahanduskomisjon on oma plaanides ambitsioonikas*

▶ 1) inimese või muu tegija kohta: *edasipüüdlilik*, *edasipürgiv*, *südi*, *innukas*, *tarmukas*, *julge*, *pühendunud*, *otsusekindel*, *eesmärgikindel*, *eesmärgipärane*, *teigus*, *teotahteline*, *sihiteadlik*, *kaugelenägev*, *kaugelevaatav*, *ettevaatav*

▶ 2) elutu kohta: *kõrgelennuline*, *põhjalik*, *ulatuslik*, *kõikehõlmav*, *igakülgne*, *ammendav*, *tulemusrikas*, *viljakas*, *julge*, *kaugeleulatav*, *eesmärgistatud*, *läbi-mõeldud*, *silmapaistev*, *võimalusterohke*, *igakülgne*, *põhjapanev*, *kaugelepürgiv*, *pingeline*, *range*

NÄITED: *ambitsioonikas õppejõud* > *eesmärgikindel* ~ *tarmukas* ~ *sihiteadlik õppejõud*; *ambitsioonikas meeskond* > *pühendunud* ~ *südi* ~ *otsusekindel meeskond*; *ambitsioonikas koostöö* > *kaugelevaatav* ~ *eesmärgipärane* ~ *igakülgne koostöö*; *ambitsioonikas plaan* > *kõrgelennuline* ~ *kaugelenägev* ~ *julge* ~ *põhjalik* ~ *võimalusterohke plaan*; *ambitsioonikas ajakava* > *pingeline* ~ *range ajakava*

antud (ingl *this, given*, vn *данный*)

Sobib, kui midagi päriselt antakse, nt *sotsiaaltöötajatele antud elektriautod*

▶ *see*, *(eel)nimetatud*, *(eel)mainitud*, *(eel)kirjeldatud*, *asjaomane*, *asjassepuutuv*; mõnikord tarbetu

NÄITED: *antud projekt* > *(see) projekt*; *antud aastal* > *sel aastal*; *antud juhtum* > *(eel)nimetatud juhtum*

aruandlus

Sobib aruannete koostamise ja esitamise tähenduses (väljendab tegevust)

▶ *aruanded*

NÄITED: *tarne aruandluse esitamine* > *tarnearuannete esitamine*; *aruandlus koostatakse 1. juuniks* > *aruanded koostatakse 1. juuniks*

deeskaleeruma (ingl *de-escalate*)

▶ *leevenema*, *väheneda*, *raugema*, *kahanema*, *peatuma*, *maha jahtuma*, *rahunema*, *vaibuma*, *hoogu maha võtma*

NÄITED: *relvakonflikt deeskaleerub* > *leeveneb* ~ *vaibub*; *pinged deeskaleeruvad kiiresti* > *vähenesid* ~ *leevenesid kiiresti*

disainima (ingl *design*)

Sobib millegi kujundamise või kujutamise, tootekujunduskunsti tähenduses, nt *hästi disainitud jalanõud*

- ▶ *kavandama, visandama, välja mõtlema, välja arendama, looma, projekteerima, konstrueerima, korraldama*

NÄITED: *teenused on sageli liiga keeruliselt disainitud > kavandatud ~ loodud ~ välja mõeldud ~ välja arendatud; maja on disainitud kolmekorruselisena > on projekteeritud kolmekorruselisena*

diskursus (ingl *discourse*)

Sobib terminina, mis tähistab üldjuhul tekste koos keeleväliste seostega, nt *naise diskursus 1980. aastate meedias*

- ▶ *kontekst, taust, arusaam, (kaas)tekst, foon, pilt, tagapõhi, tähendus, hoiak, suhtumine, mõttekonstruktsioon*

NÄITED: *negatiivne diskursus > halvustav hoiak ~ eitav suhtumine; rassistlik diskursus > rassism; tulevikudiskursus > tulevikupilt*

diskussioon (ingl *discussion*)

- ▶ *arutelu, vestlus, käsitelu, (teema)käsitlus, mõttevahetus, mõttearendus*

NÄITED: *peeti diskussiooni > peeti arutelu ~ mõttevahetust ~ arutati ~ vahetati mõtteid; toimus diskussioon rühmas > toimus rühmaarutelu*

dramaatiline (ingl *dramatic*)

Sobib, kui räägitakse draamale omasest või väljendatakse tugevaid tundeid, nt *patsiendi dramaatiline võitlus oma elu eest*. Sageli sünonüümne sõnaga *drastiline*

- ▶ *erutav, põnev, elamusrikas, teatraalne, järsk, suur, hüppeline, tähelepanuväärne, märkimisväärne, ennenägematu, ennekuulmatu, pöördeline, märgatav, mõjuv, kaalukas, ehmatav, heidutav, ootamatu, tõsine, kurb, pingeline, masendav, rusuv, murettekitav, ulatuslik, tugev, otsustav*

NÄITED: *hindade dramaatiline tõus > järsk ~ hüppeline hinnatõus; dramaatiline muutus > ootamatu ~ pöördeline muutus; turuosa dramaatiline vähenemine > märkimisväärne vähenemine; dramaatilised sündmused > kurvad ~ pingelised sündmused; dramaatiline tagasilöökk > heidutav ~ tugev tagasilöökk*

drastiline (ingl *drastic*)

Sobib, kui räägitakse millestki vapustavast ja rabavast. Sageli sünonüümne sõnaga *dramaatiline*

- ▶ *järsk, äärmuslik, otsustav, põhjalik, karm, rabav, tugev, vapustav, pinev, pingeline, rõhuv, masendav, rusuv, ränk, tohutu, suur, põnev, ennenägematu, enneolematu, ennekuulmatu, plahvatuslik, ehmatav, ootamatu, tõsine, murettekitav*

NÄITED: *töötajate arvu drastiline vähenemine > enneolematu ~ järsk ~ kiire ~ murettekitav vähenemine; nafta drastiline kallinemine > äärmuslik ~ ootamatu ~ ehmatav kallinemine; olukord on drastiline > tõsine ~ masendav ~ pingeline*

ekspertiis (ingl *expertise*)

Sobib, kui mõeldakse mingi eriala eksperdi tegevust, nt *rikkis telefon saadeti tehnika juurde ekspertiisi*

▶ *(eksperdi)teadmised, kogemused, asjatundlikkus, pädevus, oskused, võimed, oskusteave*

NÄITED: *ootame tööle suure ekspertiisiga maaklerit > pädevat ~ kogenud ~ asjatundlikku maaklerit; raamatupidajal puudus auditi hindamiseks vajalik ekspertiis > puudusid auditi hindamiseks vajalikud eksperditeadmised ~ oskused*

eskaleeruma (ingl *escalate*)

▶ *süvenema, paisuma, võimenduma, võimust võtma, kuhjuma, kogunema, laienema, levima, suurenema, kasvama, tugevnema, hoogustuma, teravnema, hullemaks minema, halvenema, üle pea kasvama*

NÄITED: *kriis eskaleerus > süvenes; konflikt eskaleerub > paisub ~ teravneb; probleemid eskaleeruvad > võimenduvad ~ kuhjuvad*

fleksibiilne (ingl *flexible*)

▶ *paindlik, muudetav, kohanemisvõimeline, liikuv, nõtke, elastne*

NÄITED: *fleksibiilne kavand > lihtsalt muudetav kavand; fleksibiilne tööaeg > paindlik tööaeg; fleksibiilne materjal > elastne materjal*

fookus (ingl *focus*)

Sobib fotondus-, matemaatika-, tehnika- jm terminina, nt *paralleelsed kiired koonduvad läätse fookusesse*

▶ *tähelepanu kese ~ keskpunkt, tulipunkt, tuum, eesmärk, tähtsaim, kõige tähtsamal kohal*

NÄITED: *fookuses on haridus > tähelepanu keskmes on haridus; programmi kitsam fookus on leida uued veebilahendused > kitsam eesmärk on leida uued veebilahendused*

fragmenteeritud (ingl *fragmented*)

▶ *killustatud, hajali, liigendatud, kirju, osadena, kildudena, katkendlik, lüklilik*

NÄITED: *fragmenteeritud energiapoliitika > killustatud energiapoliitika; fragmenteeritud teave > katkendlik ~ lüklilik teave*

funktsioon (ingl *function*)

Sobib matemaatika-, meditsiini-, IT- jm terminina, nt *tabelarvutusprogrammil on rohkelt funktsioone*

- ▶ *ülesanne, otstarve, tähtsus, eesmärk, toime, mõju, osa* (vt ka *funktsionaalsus* lk 44)

NÄITED: *järelevalveasutuse funktsioon* > *ülesanne* ~ *otstarve* ~ *eesmärk*; *seadusel on kriisivastane funktsioon* > *kriisi peatav mõju* ~ *toime*

globaalne (ingl *global*)

- ▶ 1) *üleilmne, ülemaailmne, maailma-*
- ▶ 2) *üldine, terviklik, kogu-*

NÄITED: *globaalne majandus* > *maailmamajandus*; *globaalne vaade* > *üldine vaade* ~ *tervikvaade*

grupp (ingl *group*, sks *Gruppe*, vn *группа*)

Sobib terminites *veregrupp, invaliidsusgrupp* jm

- ▶ 1) *rühm, rühmitis, ühendus, salk, ringkond*
- ▶ 2) *fraktsioon, erakond*
- ▶ 3) *kontsern*

NÄITED: *siht-, huvi-, töö-, vanusegrupp* > *siht-, huvi-, töö-, vanuserühm*; *grupi ettevõtted* > *kontserni ettevõtted*

implementeerima (ingl *implement*)

- ▶ *rakendama, kasutusele võtma, ellu viima, täide viima, täitma, juurutama*

NÄITED: *uut meetodit implementeerima* > *rakendama* ~ *kasutusele võtma* ~ *juurutama*; *lepingut implementeerima* > *täitma*; *soola implementeeriv süsteem* > *soola kasutatav süsteem*

indikeerima (ingl *indicate*)

Võõrsõnana on korrektne *inditseerima*

- ▶ *osutama, näitama, märku andma, viitama, tähendama, mõista andma, oletama, tunnistama, peegeldama, kajastama, nimetama, ütleva, kõneleva, rääkima*

NÄITED: *see indikeerib hinnatõusu* > *näitab* ~ *tähendab hinnatõusu* ~ *osutab* ~ *viitab hinnatõusule*; *on indikeeritud, et astutakse samm edasi* > *on mõista antud, et astutakse samm edasi*; *Euroopa Keskpank indikeerib täna intressimäärapoliitikat* > *räägib täna intressimäärapoliitikast*

initsiatiiv (ingl *initiative*)

▶ *algatus, algatusvõime, ettevõtlikkus, ettevõtmine, uudne arusaam, tegutsemisind, eestvedamine, tugi, mõte, idee, soov, otsa lahtitegemine, alustamine, sammude astumine*

NÄITED: *targa linna initsiatiiv > algatus; töötajate initsiatiiv paneb juhi silmad särama > algatusvõime paneb juhi silmad särama; initsiatiiv linnapeaga kohtuda > mõte ~ idee ~ soov linnapeaga kohtuda*

initsieerima (ingl *initiate*)

▶ *algatama, alustama, asutama, algust saama, käima panema, ellu kutsuma, eest vedama*

NÄITED: *infopäev on initsieeritud soovist ... > on saanud alguse soovist ...; festivali initsieeris ministeerium > algatas ~ kutsus ellu ministeerium*

innovaatiline ~ innovatiivne ~ innovatsiooniline (ingl *innovative*)

Võõrsõnana on kaks esimest võrdselt võimalikud, kolmandat võiks pikkuse tõttu vältida

▶ *uuenduslik, uut moodi, uuendusmeelne, uudne, novaatorlik, avastuslik*

NÄITED: *ligi pooled Eesti ettevõtted on innovaatilised > uuendusmeelsed; innovaatilised töökohad > uuenduslikud ~ uut moodi ~ uued töökohad*

innovatsioon (ingl *innovation*)

▶ 1) *uuendus, uuendusmeelsus, uuendustahe, uuenduslikkus, uuendustegevus, uudsus, uudistooded, novaatorlus, leiutis*

▶ 2) *uuenduse, avastuse, leiutise kasutuselevõtt (vt ka lk 42)*

NÄITED: *innovatsiooniprotsess > uuendusprotsess ~ uuendamine; tehnoloogiline innovatsioon > tehnouuendus; innovatsiooniga kaasa minema > uuendustega kaasa minema ~ uuenema*

integreerima (ingl *integrate*)

Sobib matemaatikaterminina, nt *muutujat x nimetatakse integreerimismuutujaks*

▶ 1) *lõimima, siduma, liituma, ühendama, sulandama, ühtlustama, lisama, tervikuks muutma*

▶ 2) *sisse ehitama*

▶ 3) *tervik-, ühis-, ühend-, ühtne*

NÄITED: *parandusi integreerima > lisama ~ tegema; integreeritud kodumasinad > sisse ehitatud kodumasinad; integreeritud sotsiaalmudel > ühtne sotsiaalmudel; katuse integreeritud lahendus > terviklahendus*

intelligentne (ingl *intelligent*)

Tähendus on laiinenud – varem kasutati pigem inimese või inimkogumi kohta, nt *intelligentsed lapsed; intelligentne rahvas*

- ▶ 1) inimese või muu tegija kohta: *arukas, võimekas, taibukas, nutikas, haritud, tark*
- ▶ 2) elutu kohta: *arukas, nutikas, nuti-, tark; tehisintellektil põhinev*
NÄITED: *intelligentne personal > arukas ~ taibukas ~ võimekas personal; intelligentne maja > tark maja; intelligentne mäng > nutimäng*

kaardistama (ingl *mapping*)

Sobib, kui kasutatakse geoterminina kaardile kandmise mõttes

- ▶ *kindlaks tegema, välja selgitama, ülevaadet saama, tuvastama, uurima, kajastama, korrastama*
NÄITED: *õpilaste arvu kaardistama > välja selgitama ~ kindlaks tegema; olukorda kaardistama > olukorrast ülevaadet saama*

kommunikeerima (ingl *communicate*)

- ▶ *suhtlema, teavet jagama ~ edastama ~ andma ~ vahetama ~ vahendama ~ esitama, teavitama, teatama, saatma, lähetama, üle andma, käsitlema, tutvustama, näitama, pakkuma, väljendama*
NÄITED: *kommunikeerima toodet kliendile > tutvustama ~ näitama ~ pakkuma toodet kliendile; uudiseid kommunikeerima > edastama ~ jagama ~ teatama; kommunikeerimishäire > suhtlushäire*

konstruktiivne (ingl *constructive*)

- ▶ *sisukas, viljakas, viljakandev, asjalik, otstarbekas, lahendusi pakkuv, vajalik, kasulik, tulemuslik, tulemusrikas, tulus, edasiviiv, ülesehitav*
NÄITED: *konstruktiivne kohtumine > asjalik ~ vajalik kohtumine; konstruktiivne koostöö > sisukas ~ viljakas ~ tulemusrikas koostöö*

käesolev (ingl *this, the present, the*)

Sobib, kui miski on parajasti käsil

- ▶ *see, nimetatud; enamjaolt tarbetu (vt ka II peatüki punkt 3 „Tarbetud v- ja tav-kesksõna“)*
NÄITED: *käesolev leping > (see) leping; käesolevaga teatan, et > teatan, et*

käivitama (ingl *launch*)

Sobib tehnikakeeles, kui räägitakse masinatest, mehhanismidest, süsteemidest, seadmetest jms

- ▶ *käima panema, käiku laskma, välja tulema, välja kuulutama, algatama, alustama, algust tegema, ellu viima, juurutama, looma, rajama, asutama*
- NÄITED: *juurdlust käivitama > alustama ~ algatama; hanget käivitama > alustama ~ välja kuulutama; võrgustikku käivitama > looma, asutama, rajama*

laual (ingl *on the table*)

Sobib, kui midagi on päriselt laua peal

- ▶ *on esitatud ~ käsitlemisel ~ arutamisel ~ päevakorral; aruteluks ootel ~ valmis*
- NÄITED: *meil on laual kaks ettepanekut > meile on esitatud kaks ettepanekut ~ me arutame kahte ettepanekut; homme on laual uue võimuliidu võimalused > homme on arutamisel ~ käsitluse all ~ päevakorras uue võimuliidu võimalused*

liftikõne (ingl *elevator pitch, elevator speech, elevator statement*)

Kirjakeele normiga lubatud, kuid segadust tekitav kujund, mis ei ole seotud liftiga, vaid ajaga. Kõne on tavaliselt pikemat laadi ettekanne

- ▶ *kiir-, lühi-, välktutvustus ~ -esitlus, ~ -teavitus, minutijutt, lühikokkuvõte*
- NÄIDE: *pidage enda idee esitlemiseks liftikõne > tutvustage enda ideed lühidalt*

lokaalne (ingl *local*)

Sobib meditsiinterminina

- ▶ *kohalik, paikne, paiklik, paikkondlik, piirkondlik, kohapealne, siinne, oma-*
- NÄITED: *lokaalne kinnisvaraäri > kohalik kinnisvaraäri; lokaalne valvesüsteem > kohapealne valvesüsteem; lokaalne kanalisatsioon > omakanalisatsioon*

läbi viima (ingl *carry out, conduct, sks durchführen, vn провести, вывести*)

Sobib

- 1) õiguskeeles menetlemise tähenduses, nt *kohus viis kriminaalmenetluse läbi aprillis*
- 2) kui kedagi viiakse kusagilt füüsiliselt läbi, nt *õpetaja viis lapsed metsast läbi*
- 3) harvem ka siis, kui midagi surutakse peale, nt *esimees viis oma otsuse läbi*
  - ▶ *korraldama, tegema, ellu viima, pidama; läbi suruma; mõnikord tarbetu (vt ka lk 62 ja 63)*
  - NÄITED: *uuringut läbi viima > tegema ~ korraldama ~ ellu viima; koosolekut läbi viima > pidama; kontrolli läbi viima > kontrollima*

lülitama (ingl *switch*)

Sobib masinate, mehhanismide, seadmete, süsteemide puhul

- ▶ *lisama, täiendama, kaasama, millegi alla liigitama, kuhugi kuuluma, haarama, kutsuma*

NÄITED: soovitusel lülitatakse lõpparuandesse > lisatakse lõpparuandesse ~ soovitustega täiendatakse lõpparuannet; komisjoni töösse lülitatakse eksperdid > kaasatakse eksperdid

moderaator (ingl *moderator*)

Sobib tehnika-, muusika- ja IT-terminina

▶ väitlusjuht, päevajuht, juht, juhataja, vahendaja

NÄITED: seminari moderaator > seminari juht; üritusel on kaks moderaatorit > päevajuhti

modereerima (ingl *moderate*)

Sobib IT-terminina või siis, kui mõeldakse mõõdukamaks tegemist; aeglustamist, mahendamist

▶ juhtima, juhutama, vahendama

NÄITED: väitlust, arutelu, seminari, nõupidamist, konverentsi, ajurünnakut modereerima > juhtima ~ juhutama; aruteluteemasid modereerima > vahendama

narratiiv (ingl *narrative*)

Sobib keele- ja kirjandusteaduses sündmuste esitamiseks ajalise järgnevusega

▶ lugu, jutustus, taust, kontekst, idee, aade, käsitus, käsitus, mõte, arusaam, vaade, vaatenurk, olemus, identiteet, ka ülemlugu või -laul

NÄITED: meie ettevõtte narratiiv > lugu; võimu narratiiv > võimu käsitus; uue narratiivi kinnistumine > uue vaate ~ arusaama ~ idee kinnistumine

negatiivne (ingl *negative*)

Sobib meditsiini-, haridus-, finants-, statistika- jm terminina

▶ ebasoodne, halb, kehv, tulutu, kahjulik, kahjustav, halvendav; laiduväärt, taunitav, ebasoovitav, halvakspanev, hukkamõistev; eitav, miinusmärgiga, miinuspoolel

NÄITED: negatiivne areng > ebasoodne areng; negatiivne suhtumine > eitav ~ hukkamõistev suhtumine; avaldab majandusolukorrale negatiivset mõju > halvendab majandusolukorda; mõjutab tervist negatiivselt > kahjustab tervist; näitaja püsib negatiivne > näitaja püsib miinuspoolel

oluline (ingl *important*, aga sageli ka *significant*, *essential*, *crucial*, *substantial* jm)

▶ tähtis, (häda)vajalik, tarvilik, kasulik, põhiline, peamine, kaalukas, mõjukas, otsustav, kindel, tähelepanuväärne, märkimisväärne, silmatorkav, tähendusrikas, pakiline, pöördeline, suur; alus-, esi-, põhi-, pea-; mõnikord tarbetu (vt ka lk 52)

NÄITED: oluline erinevus > suur ~ märkimisväärne ~ silmatorkav erinevus; oluline muutus > pöördeline ~ tähelepanuväärne ~ otsustav ~ kaalukas muutus; D-vitamiin on oluline > vajalik ~ tarvilik; oluline meelespea > meelespea

omama (ingl *have*)

▶ kellelgi on ja muud sobivamad väljendid

NÄITED: *ta omab pädevust > tal on pädevus ~ ta on pädev; riigiasutused ei oma ülevaadet oma investeringutest > riigiasutustel ei ole ülevaadet oma investeringutest ~ puudub ülevaade oma investeringutest; omama mõju > avaldama mõju ~ mõjutama*

paika panema

Sobib, kui miski pannakse kuskile paika või kellelegi näidatakse koht kätte, nt *aknaraam pandi paika; tüdruk pani ülbitseja paika*

▶ *määrama, kindlaks määrama, kindlaks tegema; välja selgitama; koostama, looma, välja töötama; kavandama, läbi mõtlema*

NÄITED: *lõppkuupäeva paika panema > määrama ~ kindlaks määrama; ajakava paika panema > kindlaks määrama ~ koostama; isiku rolli kuriteos paika panema > välja selgitama ~ kindlaks tegema; disainilahendusi paika panema > kavandama ~ läbi mõtlema*

paneel (ingl *panel*)

Sobib ehitus-, elektri-, statistika-, mäendus-, tehnika- ja IT-terminina

▶ *(asjatundjate) kogu, rühm, kogum; arutelu, mõttevahetus, väitlus, aruteluring, arutlusring, vestlusring*

NÄITED: *eile kogunes ekspertide paneel > ekspertide kogu ~ eksperdirühm; konverentsi lõpetab paneeldiskussioon > mõttevahetus ~ arutelu ~ vestlusring*

panustama (ingl *contribute*)

▶ *(kaasa) aitama, soodustama, edendama, tõhustama, parandama, suurendama, kasvatama, elavdama, mõjutama*

NÄITED: *mahukam tootmine panustab ekspordi > aitab kaasa ekspordile ~ suurendab ~ elavdab ekspordi; programm panustab töökohtade loomisse > soodustab töökohtade loomist ~ programmi abil luuakse töökohti*

perspektiiv (ingl *perspective*)

Sobib kunsti-, fotodus- või matemaatikaterminina

▶ *väljavaade, tulevikupilt, aeg, plaan; vaade, vaatenurk*

NÄITED: *pikemas perspektiivis > pikema aja jooksul ~ pikemas ~ kaugemas plaanis; pikema perspektiiviga meede > pikemaajaline ~ kauaaegne meede; kohaliku elaniku perspektiiv > vaade ~ vaatenurk*

piloot- (ingl *pilot*)

Ilma sidekriipsuta sobib lennundusterminina

- ▶ *katse-, juht-, näidis-, proovi-, ava-, kontrolli-, eel-, abi-*

NÄITED: *pilootprojekt* > *katseprojekt*; *pilootkool* > *näidiskool*; *pilooteksam* > *proovieksam*; *pilootosa* > *avaosa*

positiivne (ingl *positive*)

Sobib meditsiini-, haridus-, finants-, statistika- jm terminina

- ▶ *hea, rõõmustav, tubli, kiiduväärt, väärtuslik, teretunud, vajalik, kasulik, tulus, soodne, tulutoov, kasutoov; kindel, jaatav; innukas, tegus, tulemuslik, heasoovlik; plussmärgiga, plusspoolel*

NÄITED: *positiivsed reformid* > *head* ~ *tulemuslikud* ~ *kasutoovad* ~ *kiiduväärt reformid*; *andis positiivse vastuse* > *andis jaatava vastuse* ~ *nõustus*; *mõjub enesetundele positiivselt* > *parandab enesetunnet*

praktiliselt (ingl *practically*, sks *praktisch*, vn *практически*)

Sobib, kui mõeldakse otstarbekat, *nt praktiline köögikombain*; praktikas rakendatavat, *nt praktiline tund*; või teoreetilise vastandit, *nt ei ole praktikas tugev*

- ▶ *peaaegu, enam-vähem; vaevalt, pelgalt, lausa, äärepealt, tegelikult, sama hästi kui, umbes, ligikaudu*

NÄITED: *praktiliselt kogu kaubandus* > *peaaegu kogu kaubandus*; *erinevust praktiliselt ei ole* > *tegelikult* ~ *õigupoolest ei ole*; *praktiliselt samad näitajad* > *enam-vähem samad näitajad*

prioriteet (ingl *priority*)

Ei sobi väljendites *peamine* ~ *esmane prioriteet* jms, sest sõna *prioriteet* hõlmab alati *peamist ja esmast*

- ▶ *esmatähtis, põhiülesanne, peaeesmärk, eelisjärjekorras, eelis-, eesõigus, tähtsaim, peamine, olulisel kohal, esikohal*

NÄITED: *prioriteet number üks* > *esmatähtis* ~ *kõige tähtsam* ~ *peamine* ~ *esikohal*; *prioriteetvaldkond* > *eelisvaldkond* ~ *põhivaldkond*

proaktiivne (ingl *proactive*)

- ▶ *ennetatav, ettevaatav, ettenägelik, juba eos*

NÄITED: *proaktiivne tegutsemine* > *ennetatav tegutsemine*; *hea tööandja on alati proaktiivne* > *on ettenägelik* ~ *alati sammu võrra ees* ~ *oskab kaugemale näha*

pudelikael (ingl *bottleneck*)

Sobib pudeli osa kirjeldamiseks

▶ kitsaskoht, ummikseis, probleem, raskus, takistus

NÄITED: tööjõu pudelikael tuleb kõrvaldada > tööjõuga seotud kitsaskohad ~ ummikseis ~ raskused tuleb kõrvaldada ~ ületada

päeva lõpuks (ingl *at the end of the day*)

Sobib õhtu kirjeldamiseks

▶ lõpuks, lõppude lõpuks, viimaks, lõpptulemusena, kokkuvõttes, tagatipuks, kõige tipuks

NÄITED: päeva lõpuks alanesid sõidukihinnad terve juunikuu > kokkuvõttes alanesid sõidukihinnad terve juunikuu; päeva lõpuks pandi 2018. aastal viis maapoodi kinni > kõige tipuks ~ tagatipuks pandi 2018. aastal viis maapoodi kinni

raport (ingl *report*)

Sobib sõjanduses ja Euroopa Parlamendis, kus raportöörid koostavad raporteid, samuti ametliku lühiteadaande tähenduses, nt *infoturbejuht esitab iga juhtumi kohta raporti*

▶ ettekanne, aruanne, uuring, ülevaade, analüüs, kokkuvõte, teade, teatis, akt

NÄITED: rasedate tervist käsitlev raport > aruanne; raport Eesti metsa majandamisest > ülevaade Eesti metsa majandamisest; tööde lõpetamise raport > akt ~ teatis

reeglina (ingl *as a rule*, sks *in der Regel*, vn *как правило*)

▶ tavaliselt, harilikult, üldjuhul, üldiselt, üldjoontes, laias laastus, enamjaolt, enamasti, peamiselt, põhiliselt, ikka; sageli tarbetu

NÄITED: reeglina ei sisalda reisikindlustus terrorismikahjude kaitset > üldjuhul ei sisalda reisikindlustus terrorismikahju kaitset; kiri koosneb reeglina sissejuhatusest, põhiosast ja lõppsõnast > tavaliselt ~ harilikult ~ enamjaolt sissejuhatusest, põhiosast ja lõppsõnast

regionaalne (ingl *regional*)

Sobib mõnes juurdunud kontekstis, kus see tähistab suuremat kui kohalik ja väiksemat kui riiklik

▶ piirkondlik, piirkonna, paikkondlik, paikkonna

NÄITED: regionaalsed kõlblikkuskriteeriumid > piirkondlikud kõlblikkuskriteeriumid; regionaalsed kalastustavad > paikkondlikud kalastustavad

regulaarne (ingl *regular*)

- ▶ 1) *korrapärane, korrakindel, teatud aja tagant*
- ▶ 2) *pidev, püsiv, alaline, tavaline, tava-*

NÄITED: *regulaarne suhtlus > pidev suhtlus või korrapärane suhtlus (eri tähendus!); regulaarse tegevusega võrgustik > alaline võrgustik*

regulatsioon (ingl *regulation*)

Sobib reguleerimise tähenduses

- ▶ 1) *määrus, õigusaktid, seadused, eeskiri, nõuded, õigusnorm, õigusnormistik, säte, punkt, kord, reegel*
  - ▶ 2) *reguleerimine, korrastamine, täpsustamine, kooskõlastamine, korraldamine*
- NÄITED: *isikuandmete kaitse regulatsioonid > õigusnormid, õigusaktid, eeskirjad või nõuded (eri tähendus!); liikmetasu maksmise regulatsioon > reguleerimine ~ korrastamine ~ täpsustamine*

ressurss (ingl *resource*)

Sobib, kui hõlmab nii vahendeid, raha, inimesi kui ka aega

- ▶ 1) *vara, varu, vahendid, allikad, raha, materjalid*
- ▶ 2) *jõudlus, töömaht, talitlusvõime*
- ▶ 3) *töötajad, personal, tööjõud, inimvara*
- ▶ 4) *aeg*

NÄITED: *loodusressurss > loodusvara; energiaressurss > energiavaru; finantsressurss > rahalised vahendid ~ raha; masina ressurss > masina jõudlus; inimressurss > inimesed ~ personal ~ töötajad*

rohujuure tasand (ingl *grassroot level*)

- ▶ 1) *(tava)inimesed, üldsus, rahvas, kodanikud*
- ▶ 2) *alus-, alg-, põhi-; tuginema, põhinema, rajanema*

NÄITED: *rohujuure tasandi reaktsioon oli üllatav > inimeste ~ üldsuse ~ rahva ~ kodanike reaktsioon oli üllatav; võrgustiku rohujuuretasand on platvorm, mis ... > võrgustiku alus on platvorm, mis ... ~ võrgustik tugineb platvormile ~ põhineb ~ rajaneb platvormil, mis ...*

roll (ingl *role*)

- ▶ *osa, (osa)tähtsus, (osa)kaal, koht; ülesanne, eesmärk; mõju, toime; osatäitmine, lavakuju*

NÄITED: *direktori roll > ülesanne; sotsiaaltöötaja roll õpilaste kujunemisel > osa õpilaste kujunemisel ~ mõju õpilaste kujunemisele; olulist rolli mängima > olulisel kohal olema*

seadusandlus (ingl *legislation*, vn *законодательство*)

Sobib, kui kasutatakse seaduste andmise, seadusloome tähenduses, väljendab tegevust

▶ *õigusakt, õigus, seadus, normatiivakt, õigusnorm*

NÄITED: *leping on koostatud Eesti Vabariigi seadusandluse alusel > seaduste ~ õigusaktide alusel*

signaal (ingl *signal*)

Sobib tehnikasõnana

▶ *märk, märguanne, seisukoht, arusaam, mõistaandmine*

NÄITED: *saadame signaali > väljendame seisukohta; see on signaal majanduslangusest > märk majanduslangusest; positiivne signaal > jah-sõna ~ roheline tuli ~ kindel märk*

sisend (ingl *input*)

Sobib majandus-, tööstus- ja tehnikaterminina

▶ *alus-, lähteteave, -andmed; alus; millelegi tuginema, toetuma, millelegi rajanema, põhinema*

NÄITED: *tulemused on sisendiks > tulemuste põhjal; materjal annab sisendi > annab alusteavet ~ on aluseks; uuringu sisendiks on küsitlus > uuring põhineb küsitlusel ~ tugineb ~ toetub küsitlusele*

siseriiklik (vn *внутригосударственный*)

Ei sobi eesti keelde vale moodustusviisi tõttu (*внутри* läheb tõlkimisel teisele kohale, nt *внутрипартийный* > *parteisisene*, *внутрифирменный* > *firmasisene*)

▶ *riigisene, riiklik, riigi, liikmesriigi, (riigi nimi), omamaine*

NÄITED: *siseriiklik õigusakt > riiklik ~ riigisene ~ Eesti õigusakt; siseriiklik makse > riigisene makse; siseriiklik müük > omamaine müük*

sisse viima (sks *einführen*, vn *вводить*)

Sobib, kui midagi viiakse kuskile füüsiliselt sisse, nt *viige puud sisse, enne kui hakkab vihma sadama*

▶ *tegema, täiendama, lisama, parandama; sisestama; kehtestama, maksuma panema, sisse seadma, kasutusele ~ käibele võtma, kehtestama, juurutama; mõnikord tarbetu (vt ka lk 62)*

NÄITED: *uuendusi sisse viima > uuendama ~ uuendusi juurutama ~ kasutusele võtma; demokraatiat sisse viima > kehtestama; parandusi sisse viima > parandama ~ parandusi tegema ~ lisama*

stimuleerima (ingl *stimulate*)

▶ *elavdama, kiirendama, hoogustama, soodustama, edendama, toetama, ergutama, turgutama, kosutama, innustama, parandama, ärgitama, suurendama, kaasa aitama*

NÄITED: *majandust stimuleerima > elavdama ~ turgutama; ekspordi stimuleerima > suurendama ~ kiirendama; omavalitsust stimuleeriti 40 000 euroga > toetati 40 000 euroga*

suunama (ingl *target, direct, address*)

Sobib, kui midagi juhitakse kuskile, nt *telefonikõnet suunama, rahvahulka suunama*

▶ *saatma; mõeldud kellelegi; mõjutama, andma, esitama, edastama, juhtima; -keskne; -põhine*

NÄITED: *inimene suunatakse teenusele > inimene hakkab saama teenust ~ inimesele määratakse teenus; perearst suunas patsiendi eriarstile > saatis patsiendi eriarstile; pensionäridele suunatud kampaania > pensionäridele mõeldud kampaania; valla arengut suunav tegevus > mõjutav tegevus; arengule suunatud koostöö > arengukeskne koostöö*

teostama (ingl *perform, carry out, execute*)

Sobib, kui midagi tehakse teoks, nt *ideid teostati plaani järgi*

▶ *tegema, ellu viima; sageli tarbetu (vt ka lk 62 ja 63)*

NÄITED: *remonditöid teostama > tegema; projekti teostama > ellu viima; küsitluse teostamise kuupäev > küsitluse kuupäev*

tolereerima (ingl *tolerate*)

▶ *sallima, taluma, välja kannatama, lubama, nõustuma, heaks kiitma*

NÄITED: *skeemitamist ei tolereerita > ei sallita ~ ei lubata ~ ei kannatata; ei tolereeri katuseraha > ei nõustu katuserahaga, ei kiida katuseraha heaks*

transport (ingl *transport*)

Sobib, kui hõlmab nii sõitu, vedu, sõidukeid kui ka veondust

▶ *sõit, vedu, liikumine, teisaldamine, üleviimine, edasitoimetamine, veondus, sõiduk*

NÄITED: *transpordikulu > sõidukulu või veokulu (erinev tähendus!); ühistransport > ühissõiduk(id) ~ liinisõiduk(id) või ühisvedu (erinev tähendus!)*

trend (ingl *trend*)

Sobib statistikaterminina pikaajalise muutuse tähistamiseks (vt ka lk 9)

▶ *suund, suundumus, suunitlus, areng, arengusuund(umus), kalduvus, kallak, tendents, muutus, liikumine, mood, moevool, põhisuund, põhijoon, vahel tarbetu*

NÄITED: tööhõivet iseloomustab viimasel ajal kasvutrend > kasvusuundumus ~ kasv; koroonatestidel on negatiivne trend > üha rohkem koroonatestide on negatiivsed; maailmamajandus näitas samasugust trendi kui eelmises kvartalis > arenes ~ liikus samas suunas kui eelmisel aastal; hinnalangustrend jätkub > hinnalangus jätkub; uus trend on vahetada plastaknad puitakende vastu > uus mood ~ komme ~ suundumus ~ tendents on vahetada plastaknad puitakende vastu

turule sisenema (ingl *enter the market*)

Sisenema sobib, kui astutakse mõnda ruumi füüsiliselt (nt ust avades) või virtuaalselt (nt sisse logides) sisse

▶ *turule minema, turule tulema, turule jõudma, turuga liituma, turule tooma, turule viima, alustama kauplemist või äritegevust*

NÄITED: *ettevõtte sisenes turule uue nutividinaga > ettevõtte tuli ~ jõudis turule uue nutividinaga ~ tõi turule uue nutividina*

turult väljuma (ingl *exit the market*)

Väljuma sobib, kui minnakse mõnest ruumist füüsiliselt (nt tõkkepuu tõstmise järel) või virtuaalselt (nt nupule vajutades) välja

▶ *turult lahkuma, turult ära minema, turult ära tulema, lõpetama kauplemist või äritegevust*

NÄITED: *otsus väljuda Eesti turult > otsus lahkuda Eesti turult ~ minna Eesti turult ära*

täna (ingl *today*)

Sobib, kui räägitakse tänasest kuupäevast

▶ *praegu, nüüd; nüüdisajal, tänapäeval, praegusel ajal; sageli tarbetu*

NÄITED: *riigid, kes on täna sügavas kriisis > kes on (praegu) sügavas kriisis; lapsetoetus on täna alla 100 euro > on praegu alla 100 euro; kuidas ettevõtteid täna juhitakse > tänapäeval juhitakse*

võtme- (ingl *key*)

Sobib otsetähenduses ja mõnes juurdunud kujundis, nt *võtmesõna, võtmeisik* vms

▶ *juhtiv, tähtsaim, olulisim, pea-, peamine, põhi-, põhiline, valdav, üldine, valitsev, esi-, tipp-, esmatähtis, keskne, esilekerkiv, sõlm-, läbiv, otsustav, tooniandev, esmajärguline, alus-, juht-*

NÄITED: *võtmeteave > põhi- ~ alusteave; võtmeekspert > pea- ~ põhi- ~ esiekspert; võtmesuundumus > peamine ~ valdav ~ üldine ~ valitsev suundumus; võtmeküsimus > peamine ~ keskne ~ põhi- ~ sõlmküsimus*

väljakutse (ingl *challenge*)

Sobib, kui kirjeldatakse kiirabi, politsei, tehniku või muude spetsialistide väljasõitu sündmuskohale; kujundina võiks ülemäärase tarvituse tõttu vältida

- ▶ *ülesanne, eesmärk, siht, proovikivi, tuleproov, katsumus, raskus, probleem*
- NÄITED: *uus juhataja seisab põneva väljakutse ees > uut juhatajat ootavad põnevad ülesanded; kooskõla saavutamine on osalistele tõeline väljakutse > paneb osalised tõeliselt proovile; võitlus süvavõltsingutega on riigile tõsine väljakutse > võitlus süvavõltsingutega on riigile suur katsumus*

välja tooma (ingl *point out*, vn *выводить*)

Sobib, kui midagi tuuakse kuskilt füüsiliselt välja, nt *too vaibad välja*

- ▶ *esitama, nimetama, esile tooma, ütleva, leidma, nentima, sedastama*
- NÄITED: *peamisi põhjusi välja tooma > nimetama ~ esile tooma; auditi leide välja tooma > esitama; juhataja tõi välja, et ... > ütles ~ leidis ~ nentis, et ...*

väljund (ingl *output*)

Sobib majandus- ja tehnikaterminina

- ▶ *tulemus, eesmärk, siht, tagajärg, vahend, vahendaja, võimalus*
- NÄITED: *meeskonnatöö väljund on suhete tihenemine > eesmärk ~ siht ~ tulemus on suhete tihenemine; üritus pakub head väljundit enese arendamiseks > head võimalust enese arendamiseks*

ümber vaatama (ingl *revise, review*, vn *пересмотреть*)

Sobib, kui mõeldakse endast tahapoole, ringi vaatamist

- ▶ *muutma, ümber tegema, läbi vaatama, üle vaatama*
- NÄITED: *tulevikuplaane ümber vaatama > muutma ~ üle vaatama; otsust ümber vaatama > (uuesti) üle vaatama ~ läbi vaatama*

5. Kohatud kaassõnad

Kaassõnad, nagu nimetuski ütleb, käivad teiste sõnadega kaasas. Nad võivad paikneda nimisõna ees (*kuni, pärast, peale, enne, tänu, keset*), taga (*kaudu, peal, taga, kombel, ligi, poole, ääres, sekka, kestel, kõrval, eel, jõul, väel, viisi, otsa, teel, jooksul, kaupa*) või mõnel juhul ka ükskõik kummal pool (*mööda, üle, ümber, vastu*). Eesti keelt peetakse pigem tagasõnakeeleks.

Suur hulk kaassõnu on ajalooliselt välja kujunenud ja väga vanad. See aga ei tähenda, nagu oleksid kaassõnad lõplikult valmis: keele arengu käigus jätkub nimisõnade pidev kaassõnastumine. Ka viimasel ajal on eesti keelde lisandunud hulk uuemaid keelendeid, mille kohta ei saa enam täpselt öelda, kas need on veel nimisõnavormid või käituvad juba kaassõnana. Siiski vajab uute kaassõnade otstarbekus kaalumist, sest tihtipeale ei tule nad täitma tühja kohta, vaid vallutavad endale maad seniste keeleomaste ja vanemate kaassõnade arvelt. Sageli võib neid märgata kantseliidihõngulistest tekstides ja mõni neist on nii populaarne, et näib sobivat igale poole.

NÄIDE. 15. märtsil 2018 ütles Jürgen Ligi Riigikogus peaministri keelepruugi kohta järgmist: „Ta tänab kõigepealt küsimuse osas, siis ta räägib midagi, heidab ette midagi rünnaku osas ja annab teada kohtumisest millegi osas. Loomulikult räägib ta niimoodi igal kolmapäeval. Ta räägib vaadetest, seisukohtadest, otsustest, aruteludest, vaidlustest, lahendustest, sõnavõttudest, kasutades üht ja sama kaassõna, mis väga tihti on grammatiliselt täiesti vale. Väga tihti või alati tõrjub ta mingisuguseid paremaid lahendusi või ka lihtsalt käändeid ja selget lauseehitust.“

Sõna *osas* on tõepoolest vallutanud kogu ametikeele. Küll antakse soovitusi ja juhiseid ning avaldatakse arvamust millegi osas (mõeldes tegelikult *millegi kohta*), väljendatakse heameelt või peetakse läbirääkimisi millegi osas (mõeldes: *üle*), ollakse kahtlev või alustatakse menetlust millegi osas (mõeldes: *suhtes*), tehakse etteheiteid või muretsetakse millegi osas (mõeldes: *pärast*), ollakse tänulikud millegi osas (mõeldes: *eest*), suurendatakse summat viie miljoni euro osas (mõeldes: *võrra*) jne. *Osas* ei ole aga tagasõna ja seepärast ei sobi teda ka sel viisil pruukida. Peale selle pannakse sõna *osas* sageli sinnagi, kus ei ole üldse tagasõnavajadust. Näiteks *kokkulepe hinna osas* on keeleomaselt *hinnakokkulepe*, *plaan sotsiaaltoetuste osas* on *sotsiaaltoetuste plaan* ja *otsus kooli sulgemise osas* on *kooli sulgemise otsus*.

Ka kaassõnade puhul ei saa mööda võõrmõjust. Mõni selline on meil tarbetult levima hakanud just seepärast, et teistes keeltes on see kasutusel ja tõlkides ununeb, et seda otse üle tuues võivad tekkida vääraseosed.

NÄIDE. Kaassõna *tänu* pärineb samakujulisest nimisõnast ja kannab selle heakskiitvat tähendusvarjundit. Inglisekeelne väljend *thanks to* on aga pigem neutraalse sisuga ja vahel kasutatakse seda ka siis, kui kõne all on mingi ebasoodne juhtum. Selle mõjul kirjutatakse vahel meilgi: *transpordialused on määrdunud tänu lahtisele puuviljale ja tänu vihmale olime sunnitud matka ära jätma*, ehkki sisuliselt ei ole nendes olukordades ju midagi kiiduväärset. Sellistel puhkudel võiks sõna *tänu* vältida ja kirjutada: *transpordialused on lahtise puuvilja tõttu määrdunud ja vihma tõttu ~ pärast olime sunnitud matka ära jätma*.

Valik (kohatuid) kaassõnu ja soovitusi nende vältimiseks

Selles loendis olevatest sõnadest mõnda sobib kaassõnana kasutada üksnes mingis kindlas seoses. Mõni sõna on aga paslik hoopis teistsuguse ülesande jaoks, näiteks nimisõnana. Osa näitesõnu on tulnud eesti keelde ka tarbetu otsetõlke kaudu – nende järel on sulgudes esitatud päritolukeel ja lähtesõna.

lõikes

Sobib nimisõnana seesütlevas käändes, nt *ravimiseaduse § 2 lõikes 1; printsesslõikes kleit; toru ristlõikes*

- ▶ *sõiduvahendite lõikes > kaupa; sissetuleku lõikes > alusel ~ põhjal ~ järgi; aastate lõikes > eri aastail ~ aastate arvestuses; valdkondade lõikes > valdkonniti ~ valdkondade kaupa*

läbi (ingl *through, via*, sks *durch*, vn *чepeз*)

Sobib millegi füüsilise läbimise korral, nt *läks läbi toa, läbi lume sahiseva*, või levinud väljendeis, nt *läbi raskuste tähtede poole*

- ▶ 1) sobiv tagasõna: *läbi kogemuste > kogemuste kaudu ~ põhjal ~ varal; läbi terve aasta > terve aasta jooksul ~ vältel; läbi interneti > interneti kaudu ~ teel ~ vahendusel*
- ▶ 2) sobiv kääne: *läbi ametniku vaatevinkli > ametniku vaatevinklist; õpitakse läbi eksimuste > eksimustest ~ vigadest; edu tuli läbi raske töö > raske tööga*

näol (vn в виде)

Esineb sageli koos tühiväljendiga *tegemist on ~ tegu on*

- ▶ *Tiit Pihlaku näol on tegemist suurepärase juhiga > Tiit Pihlak on suurepärane juht; selle korteri näol ei ole tegemist abikaasade ühisvaraga > see korter ei ole abikaasade ühisvara; tuleb leida peavari üürikorteri näol > üürikorteri; võrgustikku hakkame täiendama pakiautomaatide näol > pakiautomaatidega; uute toodete näol pakume autokaameraid > uute toodetena pakume autokaameraid*

osas

Sobib nimisõnana seesütlevas käändes, nt *raamatu esimeses osas; otsus tühistati osas, mis puudutas andmekaitset; osas programmides*

- ▶ 1) sobiv tagasõna: *otsus, soovitus, ettepanek, juhis, arvamus, kokkulepe, teave, analüüs, hinnang, järeldus, küsimus, märkus, nõue, vastus millegi osas > kohta; heameel, läbirääkimised, järelevalve, hääletus, arutelu, vaidlus, nõupidamine millegi osas > üle; kahtlus, menetlus, ootus, selgus, kindlus, teadmatus, tundlikkus, üksmeel millegi osas > suhtes; etteheited, mure, hirm, kahetsus, kartus millegi osas > pärast; tänulikkus, karistus, vastutus millegi osas > eest; erinevus, sarnasus millegi osas > poolest; huvi, austus millegi osas > vastu; nõudlus, vajadus millegi osas > järele*
- ▶ 2) sobiv kääne: *puudujääkide osas teavitama > puudujääkidest teavitama; eesmärkide saavutamise osas > eesmärkide saavutamisel; politsei alustas juhtumi osas uurimist > juhtumi uurimist*
- ▶ 3) sobiv sõnajärg: *kokkulepe hinna osas > hinnakokkulepe; plaan sotsiaaltoetuste osas > sotsiaaltoetuste plaan; otsus kooli sulgemise osas > kooli sulgemise otsus*

pinnal ~ pinnalt (vn на почве)

Sobib nimisõnana alal- või alaltütlevas käändes, nt *eemaldage tööpinnalt plekid*

- ▶ *huvihariduse pinnalt võrsunud noortekoor > huviharidusest võrsunud noortekoor; lõppenud festivali pinnalt sünnib uus teatريفestival > lõppenud festivali asemel sünnib uus teatريفestival; hankelepingute pinnalt tekkinud erimeelsused > hankelepingute tõttu tekkinud erimeelsused; puudulike tõendite pinnalt süüdi mõistetud > puudulike tõendite alusel süüdi mõistetud; faktiliste asjaolude pinnalt kaaluma > faktiliste asjaolude põhjal kaaluma*

poolt

Sobib mitmes tähenduses, nt *tuleb õue poolt; saabub vasakult poolt; hääletas Roland Risti poolt; riik ühelt poolt ja kodanik teiselt poolt*

- ▶ 1) tarbetu *tud-* ja *tav-*kesksõnade ees: *üliskooli poolt pakutav täienduskoolitus > ülikooli pakutav täienduskoolitus; juhataja poolt kinnitatud aruanded > juhataja kinnitatud aruanded*

NB! Sellistes väljendites nagu *komisjoni poolt volitatud ametnikud*; *nõuniku poolt printitud dokumendid* jms on sõna *poolt* vajalik, sest selle äravõtmisel ei ole selgelt aru saada, kes on ametnikke volitanud (komisjon või keegi teine) või dokumendid välja printinud (nõunik või keegi teine)

▶ 2) passiivne tegija (ingl *by*) aktiivseks: *ettepanek esitati komisjoni poolt* > *ettepaneku esitas komisjon*; *normid on välja arvatatud vastava eriala spetsialistide poolt* > *normid on välja arvatatud erialaspetsialistid*; *leping jõustub selle allkirjastamisel poolte poolt ja lõpeb poolte poolt oma lepinguliste kohustuste täitmisel või lepingu ülesütlemisel* > *leping jõustub, kui pooled on selle allkirjastanud, ja lõpeb, kui pooled on oma lepingulised kohustused täitnud või lepingu üles öelnud* (vt ka lk 63 ja 64)

raames (ingl *(with)in the framework of*, vn в *рамках*)

▶ 1) sobiv tagasõna: *lepingu raames* > *alusel* ~ *põhjal* ~ *kohaselt*; *projekti raames* > *käigus*

▶ 2) sobiv kääne: *mitme asutuse koostöö raames* > *koostöös*; *koolituse raames* > *koolitusel*; *tagandamismenetluse raames* > *tagandamismenetluses*; *autovaba päeva raames* > *autovabal päeval*

seoses (ingl *in respect of, with respect to, in connection with, in relation to*, vn в *связи*)

Sobib nimisõnana seesütlevas käändes, nt *omavahelises seoses*, ja vahel ka kaassõna ülesannetes, nt *komisjoni seisukohavõtt seoses ettevõtete arvamusega toetuste eraldamise kohta*

▶ *seoses teetöödega on kesklinna ristmik suletud* > *teetööde tõttu on kesklinna ristmik suletud*; *põhjendused seoses kulude kindlaksmääramisega* > *põhjendused kulude kindlaksmääramise kohta*; *Mida on vaja teada seoses Brexitiga?* > *Mida on vaja teada Brexiti kohta?*; *väljendati muret seoses vaesusmääraga* > *vaesusmäära pärast*; *trahv heitmepettusega seoses* > *heimpettuse eest*

suunas ~ **suunal** (ingl *toward(s)*)

Sobib nimisõnana seesütlevas käändes, nt *põhja-lõuna suunas*; *tuule suunas*

▶ *liikuma eesmärkide suunas* > *poole*; *töötatakse tegevuskava valmimise suunas* > *nimel*; *Lääne-Balkani riikide väljavaated Euroopa suunal* > *Euroopa suhtes* ~ *Euroopas*; *lend suunal Kopenhaagen–Riia* > *lend liinil Kopenhaagen–Riia* ~ *lend Kopenhaageni–Riia liinil*

tänu (ingl *thanks to*)

Sobib heakskiitvas tähenduses

▶ *tänu olukorra halvenemisele* > *olukorra halvenemise tõttu*; *tänu läbirääkimiste ebaõnnestumisele ei jõutud siiski kokkuleppeni* > *läbirääkimiste ebaõnnestumise*

tõttu kokkuleppele ei jõutud ~ kuna läbirääkimised ebaõnnestusid, ei jõutud kokkuleppele

Viies soovitus. Eesti keel kaldub olema tagasõnakeel. Kohatuid kaassõnu tasub vältida, sest need hõivavad ilma põhjuseta ajalooliste kaassõnade koha.

II

KEERUKAD

SÕNAVORMID

Üks keeruka ja kantseliitliku väljendusviisi tunnuseid on liialdamine tühjade, pikkade ja raskepäraste vormidega, mis ähmastavad teksti. Nende tõttu ei ole lugejal võimalik alati selgelt aru saada, mida on tahetud öelda. Tekst on udune, lohisev ja mitmemõtteline ning olulist on raske ebaolulisest eristada.

Üks lihtsa ja kantseliidivaba väljendusviisi tunnuseid on sisukad, lühikesed ja lihtsad vormid, mis muudavad teksti arusaadavamaks. Tänu sellele on lugejal võimalik selgelt aru saada, mida on tahetud öelda. Tekst on asjalik, lakooniline ja ühemõtteline ning oluline eristub ebaolulisest selgesti.

---

1. Tarbetud mitmusevormid

Eesti keeles, nagu paljudes teistes keeltes, on olemas nii ainsus kui ka mitmus ja kummalgi vormil on oma ülesanne. Meie grammatikas on ainsuse vorm võimeline väljendama ka mitmust. See eripära on ainulaadne ja eesti keelele omane.

Kogumit väljendavad liitsõnad

Oleme harjunud kasutama liitsõnu *tikutops*, *bussipeatus*, *lillepeenar*, *raamaturiiul*, *dokumendihoidla*, *tarbijakaitse* jm. Nende esimene pool väljendab ainsuse omastavas käändes seda, mida on palju, ja teine pool teatavat kogumit. Seega pruugime ainsuse vormi, kuid mõistame selle all mitmuslikkust.

NÄIDE. Meeles tuleb pidada, et sama reegli alla kuuluvad ka sõnad *toiduainetööstus* (mitte *toiduainetetööstus*) ja *kodanikuühendus* (mitte *kodanikeühendus*).

Sellel reeglil on ka erandeid. Ühe suurema rühma moodustavad liitumid, mille esiosas on mitmuslik *meeste-*, *naiste-*, *laste-*, *noorte-* ja *vanade-* (*meestesärk*, *naistepäev*, *lasteaed*, *noortekeskus*, *vanadekodu*). Paar sellist erandit on aga pahupidi läinud. Nimelt levivad meil sõnad *lapspornograafia* ja *lapsabielu*, mille moodustamisel on esiosa mitmuse asemel kasutatud ainsust ja muu hulgas eiratud omastavas käändes liitumise reeglit. Selle taga võib näha inglise keele otsetõlget eesti keelde (*child pornography*, *child marriage*). *Lapspornograafia* asemel sobib pigem eelnimetatud erandi kohane *lastepornograafia* (pornograafia, mis on seotud lastega, vrd nt *lastehaigus*, *lastekeel*); *lapsabielu* asemel tuleb aga leida üldse teistsuguseid võimalusi ja kirjutada näiteks *lapsesega abiellumine* või *lapsesega sõlmitud abielu*.

Saavas ja olevas käändes määrus

Ainsus väljendab mitmust ka määrusena toimivas omadus- või nimisõnas, mis on ainsuse saavas käändes (vastab küsimusele *milliseks?*), näiteks *keedame munad kõvaks*, *me kõik jääme vanaks*, *lapsed kasvavad suureks*, või olevas käändes (vastab küsimusele *millisena?*), näiteks *töötajad ei tohi haigena tööle tulla*, *saadikud väljusid olukorrast võitjana*. Keeleuurijad on märganud, et ainsuse asemel eelistatakse vahel mitmust. Selle järele ei ole aga otsest tarvidust.

Tabel 1. Valik näiteid tarbetu mitmuse kasutamisest määruses ja soovitusi selle vältimiseks

TARBETU MITMUSEVORM	SOBIVAM AINSUSEVORM
<i>Kriisid muutuvad pikaajalisteks</i>	<i>Kriisid muutuvad pikaajaliseks</i>
<i>Amet hindas tegevuskavad rahuldavateks</i>	<i>Amet hindas tegevuskavad rahuldavaks</i>
<i>Meetmeid tuleb pidada õiguspärasteks ja lubatuteks</i>	<i>Meetmeid tuleb pidada õiguspäraseks ja lubatuks</i>
<i>Need kaks määrust muudetakse ajakohasteks</i>	<i>Need kaks määrust muudetakse ajakohaseks</i>
<i>Ülesanded muutuvad järjest keerulisemateks</i>	<i>Ülesanded muutuvad järjest keerulisemaks</i>
<i>Vastupanuvõimelisteks hinnatud taimesordid</i>	<i>Vastupanuvõimeliseks hinnatud taimesordid</i>
<i>Iseendastmõistetavateks peetavad isikuvabadused</i>	<i>Iseendastmõistetavaks peetavad isikuvabadused</i>
<i>Leskedeks jäänud naised</i>	<i>Leseks jäänud naised</i>
<i>Need noored õpivad juristideks</i>	<i>Need noored õpivad juristiks</i>
<i>Õpilastel tuleb end lugejatena registreerida</i>	<i>Õpilastel tuleb end lugejana registreerida</i>
<i>Kliendid lahkuvad rahulolevatena</i>	<i>Kliendid lahkuvad rahulolevana</i>

Hulgasõnad

Eesti keeles on hulgasõnu, mida kasutatakse alati ainsuses: *poolsada, paar, vähe, hulk, kumbki* jne. Nende kõrval on sõnu, millel on osa käändeid nii ainsuses kui ka mitmuses, aga osa ainult kas ainsuses või mitmuses, näiteks *palju üliõpilasi* ja *paljud üliõpilased*, aga üksnes *paljudel üliõpilastel*; üksnes *mõlemad lapsed*, aga *mõlemale lapsele* ja *mõlematele lastele*. Veel leidub hulgasõnu, mis on olnud ajalooliselt ainsuses, kuid mida pannakse üha enam mitmusesse, näiteks **enamik, osa, mitu** ja **mõni**. Ehkki keelekorralduses on mõõndud mitmuse levikut hulgasõnadesse, on väljendid *enamik töötajaid, osa vahendeid, mitu objekti* ja *mõni rakenduskava* alati eelistatum valik kui *enamikud töötajad, osad vahendid, mitmed objektid* ja *mõned rakenduskavad*. Mitmuse kasutamine nendes hulgasõnades on lihtsalt tarbetu, sest mitmus peitub neis juba vaikimisi ja nad ei vaja enam vormilist rõhutamist.

Hulgasõnad *enamik* ja *osa* käivad kokku mitmusliku nimisõnaga (*osa dokumente*), *mitu* ja *mõni* ainsuslikuga (*mõni dokument*). Koos hulgasõna ainsusega jääb lauses ainsusse ka tegusõna (*osa dokumente puudub*). Kui hulgasõna kasutatakse lauses, kus on sõna *olema* pöördvorm koos nimi- või omadussõnaga (*on osakonnajuhataja, on asjalik*), jääb hulgasõna ainsusse, aga nimi- või omadussõna ja vajaduse korral ka tegusõna on mitmuses (*mitu inimest on osakonnajuhatajad ~ olid asjalikud*). Erand on sõna *mõni*, mille puhul on ka teised lauseliikmed ainsuses.

Tabel 2. Valik tarbetu mitmusega hulgasõnu ja soovitusi nende vältimiseks

TARBETU MITMUSEGA HULGASÕNA	SOBIVAM AINSUSEVORM	MÄRKUS
<i>Enamikel juhtudel nõutakse masinate käsitsemise oskust</i>	<i>Enamikul juhtudel nõutakse masinate käsitsemise oskust</i>	Hulgasõna on ainsuses, nimisõna mitmuses
<i>Osade uuringutega on jõutud katsetusetappi</i>	<i>Osa uuringutega on jõutud katsetusetappi</i>	
<i>Mitmete ümberkorralduste taga on uus määrus</i>	<i>Mitme ümberkorralduse taga on uus määrus</i>	Hulgasõna ja nimisõna on ainsuses
<i>Istungil räägiti mõnede bussiliinide kaotamisest</i>	<i>Istungil räägiti mõne bussiliini kaotamisest</i>	
<i>Enamikud riigid reageerisid uuele korrale heakskiitvalt</i>	<i>Enamik riike reageeris uuele korrale heakskiitvalt</i>	Tegusõna on ainsuses
<i>Mitmed ettevõtted langesid konkurentsist</i>	<i>Mitu ettevõtet langes konkurentsist</i>	
<i>Konverentsil osalesid vaid mõned majandusteadlased</i>	<i>Konverentsil osales vaid mõni majandusteadlane</i>	
<i>Enamikud meetmed on õiged</i>	<i>Enamik meetmetest on õiged</i>	Omadus- või nimisõna ja tegusõna <i>olema</i> pöördvorm on vajaduse korral mitmuses
<i>Osad pereliikmed olid töökaaslased</i>	<i>Osa pereliikmeid olid töökaaslased</i>	
<i>Puudulikud olid mitmed lepingud</i>	<i>Puudulikud olid mitu lepingut</i>	Omadus- või nimisõna ja tegusõna <i>olema</i> pöördvorm on ainsuses
<i>Mõned töötajad olid saarlased</i>	<i>Mõni töötaja oli saarlane</i>	
<i>Mõned argumendid ei olnud piisavalt akadeemilised</i>	<i>Mõni argument ei olnud piisavalt akadeemiline</i>	

Hulgasõna *enamik* kohta tuleks öelda veel paar sõna. Esiteks aetakse seda vahel segamini sarnassõnaga *enamus*. Kui *enamik* tähistab suuremat osa, mille suurus pole täpselt teada, siis *enamus* on arvuline, seega sageli loendatav ülekaal, mis saavutatakse hääletamise teel või võib kujuneda ka rahvakogunemisel, koosolekul või muul viisil. *Enamuse* vastandsõna on *vähemus*. *Enamik* käib tavaliselt nimisõna ette (*enamik liikmeid oli kohal*), *enamus* aga selle taha (*kohal oli liikmete enamus*). Keelekorraldajad on täheldanud nende kahe sõna tähenduse ühtlustumist, ent kui neid eristada, suureneb väljendusselgus.

Teiseks kasutatakse sageli väljendeid *valdav* või *suurem enamus* või *enamik*. See on mõttekordus, sest nii *valdav* ja *suurem* kui ka *enamus* ja *enamik* tähistavad millegi kaalukamat osa. Valida võiks kas üksnes sõnad *enamus* ja *enamik* või väljendid *suurem osa* ja *valdav osa*.

Loendamatud sõnad

Kõige suurem muutus on sündinud loendamatute sõnadega, mida on viimase paarikümne aasta jooksul tabanud mitmuse massiline pealetung. Ajalooliselt on meil olnud loendamatutes sõnades kasutusel peamiselt ainsus, kuid inglispärane mitmus on muutunud üha harjumuspärasemaks. Eeskätt võtab see vormust nelja liiki loendamatute sõnade hulgas.

AINENIMETUSED

Ained, mida ei saa üldkeeles loendada ja mis tavatsevad olla ainsuses, on näiteks toiduainetest kohv, suhkur, vanill, vesi, keemilistest ainetest kloor, kuld, hõbe, vask, ilmanähtustest pori, lumi, vihm jms. Nii keeleteadlased kui ka -korraldajad on täheldanud, et osa ainenimetusi on hakatud panema ka mitmusse. Toiduaineid pakkuvate ettevõtete kodulehtedelt võib lugeda, et müügil on jahud, riisid, juustud, piimad, koored ja võid. Ehitusmaterjalide müüjad reklaamivad liivasid, kruusaid, killustikke ja muldasid. Mitmuse kasutamine ei anna siiski mitte midagi juurde, sest ainsus – *jahu, riis, juust, piim, koor ja või; liiv, kruus, killustik* ja *muld* – kannab loendamatutes sõnades ka mitmuse tähenduse välja, ja kui ei kannagi, on võimalik kasutada rohkuse väljendami-seks muid keeomaseid lahendusi.

Tabel 3. Valik tarbetu mitmusega ainenimetusi ja soovitusi nende vältimiseks

SÕNA	NÄITELAUSE	ASENDUSVÕIMALUSED
<i>tsement</i>	Tsemente võib kasutada maa-pealsetes, maa- ja veealustes betoon- ja raudbetoonkonstruktsioonides	Tsementi võib kasutada maa-pealsetes, maa- ja veealustes betoon- ja raudbetoonkonstruktsioonides
<i>liiv</i>	Terasuuruse järgi jagatakse liivad ülijämedateks (1...2 mm), jämedateks (0,5...1 mm), keskmiseteralisteks (0,25...0,5 mm) ja peeneteralisteks (0,0625...0,25 mm)	Terasuuruse järgi jagatakse liiv ülijämedaks (1...2 mm), jämedaks (0,5...1 mm), keskmiseteralisteks (0,25...0,5 mm) ja peeneteralisteks (0,0625...0,25 mm)
<i>liha</i>	See muudab nii sea- kui ka teiste lihade hinnad kõrgemaks	See muudab nii sea- kui ka muu liha hinna ~ muud liiki liha hinna kõrgemaks
<i>savi</i>	Pakume oma klientidele modelleerimiseks erinevaid savisid : pruuni, musta, kollast ja punast savi	Pakume oma klientidele modelleerimiseks eri värvi savi : pruuni, musta, kollast ja punast
<i>tainas, jahu</i>	Muretainastes saab edukalt kasutada erinevaid jahusid	Muretainas saab edukalt kasutada eri liiki ~ sorti ~ tüüpi jahu

Oskuskeeles võivad ainenimetused täpsema eristamise huvides olla vahel ka mitmuses, näiteks *mullad, suhkruad, soolad, rasvad, metallid, plastid; territoriaal- ja neutraalveed, sise- ja välisveed*. Ka mõnes nimes esineb sellist mitmust, näiteks Bulgaaria kuurort *Kuldsead Liivad*. Üldkeeles, nagu öeldud, ei ole mitmuse järele enamasti tarvidust.

ABSTRAKTNIMISÕNAD

Abstraktsõnad on loendamatud sõnad, mis tähistavad mingeid nähtusi, mida üldjuhul ei saa mõõta: *ilu, kurbus, hirm, õnn, võim, mõistus, tervis, sport* jne. Ka abstraktnimisõnad on liikunud visalt mitmuslikkuse poole. Kui algul oli selle põhjuseks peamiselt inglise keel, siis nüüd võib üha enam märgata, et mitmus tabab abstraktnimisõnu ka inglise keele abita.

Liigmitmuse vältimiseks on kolm võimalust:

- 1) tasub kaaluda, kas sisu muutub, kui kirjutada abstraktnimisõna mitmuse asemel ainsuses. Kui ei muutu, siis ei olegi mitmust vaja, vaid piisab ainsusest;

- 2) kui sisu muutub, saab lisada liigmitmusega sõnale loendatava sõna, mille kasutamine mitmuses on harjumuspärasem;
- 3) mõnikord on otstarbekas järele mõelda, kas sõna pole mitte otse inglise keelest üle võetud ja kas selle asemel ei võiks kasutada hoopis mõnda muud, loendatavat sõna.

NÄIDE. Üks esimesi abstraktnimisõnu, millele mitmus külge poogiti, oli sõna *tegevus*. Euroopa Liidu institutsioonides oli lihtsalt vaja keelendit, millega tõlkida sõna *activities*, ja selle vasteks saidki *tegevused*, ehkki need oleksid võinud olla ka *tegevusvaldkonnad* või *tegevussuunad*. Nüüd on *tegevus* mitmuses ka siis, kui mõeldakse tegevust üleüldiselt. Näiteks kirjutab gümnaasium oma arengukavas *õppetegevustest*, ehkki piisab ka *õppetegevusest*, mille alla võivad kuuluda eri (*õppe*)toimingud.

Tegevustele järgnesid üsna pea *algatused*, *tehnikad* ja *tehnoloogiad*, mis olid inglise keeles mitmuses ja võtsid ka meie keelde tulles selle kaasa, ehkki parem oleks *algatus*, *tehnik* ja *tehnoloogia*, *algatusprogrammid* või *algatusvõime*, *tehnikaharud* või *tehnoloogiavaldkonnad* jms.

Mõne sõna muutust mitmuse poole ilmselt enam peatada ei saa. Siiski võiks enne mitmusevormi kirjapanekut selle mõttekust kaaluda.

Tabel 4. Valik tarbetu mitmusega abstraktnimisõnu ja soovitusi nende vältimiseks

Suurem osa selles tabelis olevaid sõnu on tõenäoliselt saanud mõjutusi inglise keele mitmusest, kuid leidub ka keelendeid, millele on tarbetu mitmusevorm külge haagitud juba eestikeelses originaalloomingus.

SÕNA	NÄITELAUSE	ASENDUSVÕIMALUSED
<i>autonoomia</i> (<i>autonomies</i>)	Loodi regionaalsed autonoomiad . <i>See protsess polnud täielik, sest mitmesugused autonoomiad ja piirkondlikud erisused on olemas ka tänapäeval</i>	Loodi autonoomsed piirkonnad . <i>See protsess polnud täielik, sest mitmesugused autonoomsed haldusüksused ja piirkondlikud erisused on olemas ka tänapäeval</i>

SÕNA	NÄITELAUSE	ASENDUSVÕIMALUSED
demokraatia (democracies)	Demokraati ate kaitsmiseks küberrünnakute ja libauudiste eest tuleb luua uus amet	Riikide demokraatia ~ demo- kraatlike riikide kaitsmiseks küberrünnakute ja libauudiste eest tuleb luua uus amet
innovatsioon (innovations)	Ettevõtet iseloomustavad innovatsioonid , mis köidavad ka välisinvestoreid	Ettevõtet iseloomustavad uuendused ~ uuenduslikud lahendused ~ iseloomustab uuenduslikkus ~ uuendusmeelsus , mis köidavad/köidab ka välisinvestoreid (vt ka lk 18)
majandus (economies)	Need on maailma konkurentsi- võimelisemad majandused	Need on maailma konkurentsi- võimelisima majandusega riigid
mõju (impacts, effects)	Rahandusministeerium alustab ettevalmistusi omandireformi mõjude uurimiseks	Rahandusministeerium alustab ettevalmistusi omandireformi mõju ~ mõjutegurite uurimiseks
partnerlus (partnerships)	Loodetakse, et avaliku ja era- sektori partnerlused aitavad viia Euroopa taristuinvesteeringud uuesti endisele tasemele. Kalakasvanduste ja äriette- võtete pikaajalised partnerlused on kohalikku kalakaubandust hoogustanud	Loodetakse, et averus ~ avaliku ja erasektori partnerlus aitab ~ avaliku ja erasektori partnerlus- projektid aitavad viia Euroopa taristuinvesteeringud uuesti endisele tasemele. Kalakasvanduste ja äriettevõtete pikaajalised partnerlussuhted on kohalikku kalakaubandust hoogustanud
poliitika (policies)	Loe meie poliitikatest lähemalt: tervishoid, maaelu, põllumajandus, siseturvalisus, lapsed, omastehooldus, noorte tuleviku fond. Lisaks analüüsivad Euroopa keskkonnaministrid Euroopa Liidu bioloogilise mitmekesisusega seonduvaid poliitika id	Loe meie poliitikavaldkondadest lähemalt: tervishoid, maaelu, põllumajandus, siseturvalisus, lapsed, omastehooldus, noorte tuleviku fond. Lisaks analüüsivad Euroopa keskkonnaministrid Euroopa Liidu elurikkuse põhimõtteid ~ tegevuskavasid ~ meetmeid
praktika (practices)	Pakume üliõpilastele praktikate tegemise võimalusi nii kodu- kui ka välismaal. Eesti tutvustab Kasahstanile sotsiaal- ja tervishoiusüsteemi parimaid praktikaid	Pakume üliõpilastele praktika- võimalusi nii kodu- kui ka välismaal. Eesti tutvustab Kasahstanile sotsiaal- ja tervishoiusüsteemi parimaid tavasid ~ kogemusi

SÕNA	NÄITELAUSE	ASENDUSVÕIMALUSED
pädevus (competencies)	Ometi on täiskasvanute koolitusel täita veel üks tähtis roll – toetada inimeste võtmepädevuste arengut ehk põhioskuste omandamist	Ometi on täiskasvanute koolitusel täita veel üks tähtis roll – toetada inimeste põhipädevuse ~ peamiste pädevusvaldkondade arengut ehk põhioskuste omandamist
rahandus (finances)	Eesti rahandus on üks paremini korras olevaid rahandusi Euroopas	Eesti on üks kõige paremini korras oleva rahandusega riike Euroopas
seadusandlus	Lisaeelarve koostamisel on püütud järgida kohaliku omavalitsuse eelarvestust reguleerivaid seadusandlusi	Lisaeelarve koostamisel on püütud järgida kohaliku omavalitsuse eelarvestust reguleerivaid õigusakte ~ õigusnorme
tarkvara	Ehitusvaldkonnas on tarkvarasid väga palju ning valiku tegemine võib olla keeruline	Ehitusvaldkonnas on tarkvaraprogramme ~ erisugust tarkvara väga palju ja valiku tegemine võib olla keeruline
tootlus (yields)	Üheks ettekäändeks on toodud pensionifondide väikeseid tootluseid	Üheks ettekäändeks on toodud pensionifondide väikest ~ vähest ~ viletsat ~ kehva ~ nigelat tootlust ~ madalat tootlusmäära
tööstus (industries)	Viljandi idufirma lahendab Eesti tööstuste suurt probleemi	Viljandi idufirma lahendab Eesti tööstuse ~ tööstusharude ~ tööstusettevõtete suurt probleemi
töötlus	Senised veetöötused ei ole andnud tulemusi	Senine veetöötlus ~ senised veetöötlusviisid ei ole andnud tulemusi

NÄIDE. Mitmuselainesse on sukeldunud ka sõna *tänu*. Tihti võib kirjades näha väljendeid *tänu!* ja *suured tänu!* Seegi pole muu kui inglise keel eesti keeles (vrd *big thanks* jm). Eesti keeles on *tänu* loendamatu – raske on ju üles lugeda tänude arvu – ja seepärast jäägu ta ainsusse. Mitmusliku vormi asemel saab väljendada end teisiti: *suur tänu*, *palju tänu*, *sügav tänu*, *tuhat tänu* (arvsõna näitab siin üksnes rohkust), *tänan*, *tänan väga*, *aitäh*, *suur aitäh*, *aitüma*.

NÄITAJAD JA OMADUSED

Teatud näitajaid ja omadusi võib sageli olla korraga ainult üks. Seepärast on eesti keeles tava kasutada selliseid sõnu ainsuses ka siis, kui räägitakse mitmest objektist, millest igale on omane üks ja sama näitaja.

NÄIDE. Auto saab mingil hetkel sõita ainult ühe kiirusega. Kui ta kiirendab või aeglustab, siis on tal uus kiirus, kuid seda on ka korraga ainult üks. Ja kui sõidab ka mitu autot, on igaühel neist üks kiirus. Seepärast on kummastav lugeda, kuidas *liikluspatrull mõõtis täna 94 auto sõidukiiruseid*. See jätab mulje, nagu oleksid autod sõitnud mitmel kiirusel korraga. Mitmus tekitab sellises kasutuses pigem segadust, ainsus on aga selgem: *liikluspatrull mõõtis täna 94 auto sõidukiirust*. Ka muus tähenduses kasutatakse korraga ikka ainult üht kiirust. Näiteks ei tasu rääkida *liikumiskiirustest, tuulekiirustest* ega *allalaadimiskiirustest*, vaid ikka ühest *liikumiskiirusest, tuulekiirusest* ja *allalaadimiskiirusest*, olenemata sellest, mitu objekti on sellega seotud või kuidas see muutub.

Suurust, näitajat või omadust väljendavate sõnade kasutamisel tasub niisiis alati järele mõelda, kas seda saab olla korraga rohkem kui üks. Mitmusevormi ei ole nende puhul vaja.

Tabel 5. Valik tarbetu mitmusega nimisõnu, mis väljendavad mingit suurust, näitajat või omadust, ja soovitusi nende vältimiseks

SÕNA	NÄITELAUSE	ASENDUSVÕIMALUSED
<i>ebavõrdsus</i>	<i>OECD värske kogumik toob esile ebavõrdsused tervises ja tervishoiuteenuste kättesaadavuses EL-is</i>	<i>OECD värske kogumik toob esile ebavõrdsuse EL-i riikide tervishoius ja tervishoiuteenuste kättesaadavuses</i>
<i>funktsionaalsus</i> (ingl <i>functionalities</i>)	<i>Laohaldusprogramm sisaldab alljärgnevaid funktsionaalsusi</i>	<i>Laohaldusprogramm sisaldab alljärgnevaid funktsioone</i> (vt ka lk 17)
<i>kasum</i> (ingl <i>profits</i>)	<i>Suuremate pankade kasumid vähenesid mullu veidi</i>	<i>Suuremate pankade kasum vähenes mullu veidi</i>

SÕNA	NÄITELAUSE	ASENDUSVÕIMALUSED
koormus	Raamatukogude reorganiseerimise käigus vaadati üle raamatukoguhoidjate töökoormused ja -ülesanded	Raamatukogude reorganiseerimise käigus vaadati üle raamatukoguhoidjate töökoormus ja -ülesanded
käive (ingl sales)	Lõuna-Eesti suurimad käibed tehakse puitu töödeldes	Lõuna-Eesti suurim käive tehakse puitu töödeldes
maht (ingl volumes)	2018. aastal tekkis Eestis jäätmeid vähem, sest põlevkivitööstuse tootmismahud vähenesid	2018. aastal tekkis Eestis jäätmeid vähem, sest põlevkivitööstuse tootmismahud vähenes
mass	Kõik selles brošüüris toodud tühimassid võivad tootmishälvetest sõltuvalt veidi kõikuda	Kõik selles brošüüris toodud andmed tühimassi kohta ~ tühimassi näitajad võivad tootmishälvetest sõltuvalt veidi kõikuda
pehmus	Töödeldud lihade pehmused oluliselt ei erinenud	Töödeldud liha pehmus ~ pehmusnäitajad eriti ei erinenud ~ lahknenu
saak	Võrgu- ja mörrapüügil oli kohasaakide koosseis väga erinev	Võrgupüügil ja mörrapüügil oli kohasaagi koosseis väga erinev
temperatuur	Homsed õhutemperatuurid kõiguvad suurtes vahemikes. Mullu registreeriti kõrgeid temperatuurid paljudes piirkondades	Homne õhutemperatuur kõigub suures vahemikus. Mullu registreeriti kõrge temperatuur paljudes piirkondades
tugevus (ingl strengths)	Ärikliendi DigiTV tugevusteks on kõrge heli- ja pildikvaliteet	Ärikliendi DigiTV tugevus ~ tugev külg ~ elis ~ pluss on väga hea heli- ja pildikvaliteet
unikaalsus	Kaubamärk on tugev ja elujõuline, kui selle aluseks on faktid ja unikaalsused	Kaubamärk on tugev ja elujõuline, kui selle aluseks on faktid ja unikaalsus ~ kordumatus ~ ainulaadsus
võimekus (ingl capabilities)	KOV-ide võimekused on eri tasemel	KOV-ide võimekus ~ suutlikkus ~ võimalused on eri tasemel

TEGEVUST VÄLJENDAVID NIMISÖNAD

Uusim suundumus on mitmuse liikumine tegusõnast tuletatud nimisõnadesse (vt ka II peatüki punkt 6 „Nimisõnatõbi“), mida on tavatsetud kasutada ainsuses. Selline mitmus on üldjuhul tarbetu, sest ainsusevorm peaks selle töö ise ära tegema.

Tabel 6. Valik tegusõnast tuletatud tarbetu mitmusega nimisõnu ja soovitusi nende vältimiseks

SÕNA	NÄITELAUSE	ASENDUSVÕIMALUSED
<i>auditeerimised</i>	<i>Iga-aastased auditeerimised näitavad, et lõpetanute seas on tööhõive 100%</i>	<i>Iga-aastane auditeerimine näitab, et lõpetanute seas on tööhõive 100%</i>
<i>hindamised</i>	<i>Oma sisult jagunevad hindamised rakendusliku iseloomuga hindamisteks, keskendudes süsteemi toimimisele ning strateegilise iseloomuga hindamisteks, mis keskenduvad eesmärkide saavutamise ja hinnangute andmisele</i>	<i>Oma sisult jaguneb hindamine rakenduslikuks (keskendutakse süsteemi toimimisele) ja strateegiliseks (keskendutakse eesmärkide saavutamise ja hinnangute andmisele)</i>
<i>hoolitsused</i>	<i>Tänapäeval pakuvad spaad väga erinevaid hoolitsusi ja ravisid</i>	<i>Tänapäeval pakuvad spaad mitmesugust hooldust ja ravi ~ mitmekesiseid hooldus- ja raviviise ~ -võimalusi</i>
<i>liikumised</i>	<i>Töäjõu liikumised toimuvad eelkõige oskustöölise tasandil</i>	<i>Töäjõu liikumine toimub eelkõige oskustöölise tasandil</i>
<i>müügid</i>	<i>Siin saab välja trükkida müükide aruande</i>	<i>Siin saab välja trükkida müügiaruande</i>
<i>osalemised</i>	<i>Haridustöötajate osalemised koolitustel</i>	<i>Haridustöötajate osalemine koolitustel</i>
<i>suurendamised, palgatõusud</i>	<i>Koalitsioonilepingusse jõudsid pensionide suurendamised ja riigieelarvest töötasu saavate inimeste palgatõusud</i>	<i>Koalitsioonilepingusse jõudsid pensionide suurendamine ja riigieelarvest töötasu saavate inimeste palgatõus</i>

Mõnikord antakse tegusõnadest moodustatud mitmusevormis nimisõnadele uus tähendus. Tegevust näitav sõna on hakanud tähistama summat, arvu või muid suurusi.

NÄIDE. Huvitav muutus on toimunud sõnaga *laekumine*. See väljendab tegevust (raha kogunemine nt kontole), aga raamatupidamis- ja majanduskeeles on hakatud sellega tähistama summat, mille tagajärjel kirjutatakse seda ka mitmuses. Nii ainsuse- kui ka mitmusevorm kajastavad kitsama ringi slängi, mis on levinud üldkeelde. Näiteks väljendis *laekumiste ja väljamaksete aruanne* on tegelikult ju mõeldud, et kirja pannakse sisse tulnud ja välja läinud raha. Kui *väljamaksed* viitavad tõesti summale, siis *laekumised* seda ei tee. Seepärast võiks see dokument olla *laekunud summade ja väljamaksete aruanne* või tegevust pikemalt kirjeldav *raha laekumise ja väljamaksete tegemise aruanne*.

Selline *laekumiste* tähendusmuutus on tingitud ootamatu sisuga lausetes leviku, nt *Laekumine on dokument, millel kajastatakse kliendi laekumised*. > *Laekunud summade* dokumendis kajastatakse *kliendi laekunud summasid*; *Kas korteriühistu saab importida eraisikute laekumisi?* > *Kas korteriühistu saab importida andmeid eraisikutelt laekunud summade kohta?*

Samasugust sisumuutust esineb ka teistes sõnades: *Tulemusnäitaja on programmis osalevate doktorantide väitekirjade kaitsmised* > *Tulemusnäitaja on programmis osalevate doktorantide kaitstud väitekirjade arv*; *Märtsis kasvas müükide arv* kõigis olulisemates kategooriates > *Märtsis kasvas müügitehingute arv* kõigis olulisemates kategooriates.

Seega näitavad tegusõnadest moodustatud nimisõnad tavaliselt tegevust, mitte sellega seotud suurusi.

Kuues soovitus. Eesti keel kaldub olema ainsuskeel. Selle omapära hoidmiseks võiks vältida tarbetuid mitmusevorme, eeskätt oleva ja saava käändega määruses, hulgasõnades ja loendamates sõnades.

2. Tarbetud *lt*-liitelised mäarsõnad

Omadussõnadest tuletatud *lt*-liitelised mäarsõnad

Üks rühm *lt*-liitelisi sõnu tuletatakse omadussõnadest, näiteks *rahulik* > *rahulikult*, *töenäoline* > *töenäoliselt*. See on eesti keeles väga levinud tuletusmall. Vahel aga luuakse *lt*-liitega sõnavorm, mida ei ole tegelikult tarvis.

IGA PÄEV —————> IGAPÄEVANE —————> IGAPÄEVASELT

Olemasolevast
mäarsõnast
moodustatakse
omadussõna

Omadussõnast
moodustatakse
uus mäarsõna

Tarbetekstide keelekasutus peab olema otstarbekas ja ökonoomne. Seepärast ei ole mingit tarvidust luua liiteta mäarsõna kõrvale veel *lt*-liiteline mäarsõna. Esiteks ei ole sama asja väljendamiseks tavaliselt tarvis kaht sama tüvega sõna, mida eristab vaid liide. Teiseks on iga liide meie aju jaoks nagu kood: et seda mõista, tekib lugemisel tilluke mõttekatkestus, kuni aju seda lahti kodeerib. Selline mõttepaus kestab väga lühikest aega ja me ei pane seda tähele, aga kui tekst on ka üldiselt keerukas ja muidki liiterohkeid sõnu täis, väsib lugeja kiiremini. Mida vähem tarbetuid liiteid, seda selgem tekst.

Tabel 7. Valik omadussõnadest tuletatud tarbetuid *lt*-liitelisi mäarsõnu ja soovitusi nende vältimiseks

SÕNA	NÄITELAUSE	ASENDUSVÕIMALUSED
<i>algselt</i>	<i>Senise info põhjal tuleb suurprojekt tulusam, kui algselt arvati</i>	<i>Senise info põhjal tuleb suurprojekt tulusam, kui algul ~ alul ~ esialgu ~ esiotsa arvati</i>
<i>ennetähtaegselt</i>	<i>Kas ja kuidas on võimalik ennetähtaegselt lõpetada tähtajalist käsunduslepingut?</i>	<i>Kas ja kuidas on võimalik enne tähtaega lõpetada tähtajalist käsunduslepingut?</i>
<i>esialgselt</i>	<i>Eriplaneeringut soovitakse laiendada kohta, mis esialgselt välistati</i>	<i>Eriplaneeringut soovitakse laiendada kohta, mis esialgu ~ algul ~ alul ~ esiotsa välistati</i>

SÕNA	NÄITELAUSE	ASENDUSVÕIMALUSED
<i>esmakordselt</i>	<i>Eestis anti esmakordselt välja rahvusatlas</i>	<i>Eestis anti esimest korda välja rahvusatlas</i>
<i>iga-aastaselt</i>	<i>Jahimaa kasutajad annavad iga-aastaselt hinnangu kopra arvukusele jahipiirkonnas</i>	<i>Jahimaa kasutajad annavad iga aasta ~ igan aastal hinnangu kopra arvukusele jahipiirkonnas</i>
<i>igakordselt</i>	<i>Külaskäigu täpse kestuse saab igakordselt arhiivitöötajaga kokku leppida</i>	<i>Külaskäigu täpse kestuse saab iga kord arhiivitöötajaga kokku leppida</i>
<i>igakuiselt</i>	<i>Äriseadustiku plaanitav muutmine võib igakuiselt tuua Eestisse kümneid miljoneid eurosid</i>	<i>Äriseadustiku plaanitav muutmine võib iga kuu ~ igan kuul tuua Eestisse kümneid miljoneid eurosid</i>
<i>igapäevaselt</i>	<i>Tööstressiga tegeletakse haiglates igapäevaselt</i>	<i>Tööstressiga tegeletakse haiglates iga päev ~ kogu aeg</i>
<i>järgelt</i>	<i>Hamba eemaldamise või mõne muu kirurgilise protseduuri järgelt võib haava piirkond tuimastuse kadudes olla hell või valulik.</i> <i>Ettevõtte mitteresidendist töötaja töökoht on töölepingu järgelt Soome</i>	<i>Hamba eemaldamise või muu kirurgilise protseduuri järel ~ Pärast hamba eemaldamist või muud kirurgilist protseduuri võib haava piirkond tuimastuse kadudes olla hell või valulik.</i> <i>Ettevõtte mitteresidendist töötaja töökoht on töölepingu järgi Soome</i>
<i>järkjärguliselt</i>	<i>Toimetulekupiir on vaja järkjärguliselt viia vastavusse elatusmiinimumiga</i>	<i>Toimetulekupiir on vaja järkjärgult viia vastavusse elatusmiinimumiga</i>
<i>koheselt</i>	<i>Relvarahulepet tuleb koheselt täitma hakata</i>	<i>Relvarahulepet tuleb kohe täitma hakata</i>
<i>ligikaudselt</i>	<i>Ühes põlevkivitonnis sisaldub ligikaudselt 350 kilogrammi orgaanikat</i>	<i>Ühes põlevkivitonnis sisaldub ligikaudu 350 kilogrammi orgaanikat</i>
<i>mitmekordselt</i>	<i>Kindlustusseltside liikluskindlustuse hinnapakkumused erinevad mitmekordselt</i>	<i>Kindlustusseltside liikluskindlustuse hinnapakkumused erinevad mitu korda</i>

SÕNA	NÄITELAUSE	ASENDUSVÕIMALUSED
<i>samaaegselt</i>	Riigikogu liige ei tohi kuuluda samaaegselt kohaliku omavalitsuse volikokku	Riigikogu liige ei tohi kuuluda samal ajal kohaliku omavalitsuse volikokku
<i>siseselt</i>	Valveaja kohaldamine tööpäeva siseselt . Karjääriplaneerimine ja ametikohtadele edutamine ettevõtte-siseselt	Valveaja kohaldamine tööpäeval ~ tööpäeva jooksul . Karjääriplaneerimine ja ametikohtadele edutamine ettevõttes
<i>teistkordselt</i>	Teistkordselt toimub üleriigiline olümpiaad inimeseõpetuses	Teist korda toimub üleriigiline olümpiaad inimeseõpetuses
<i>varasemalt</i>	Teaduse populariseerimise projektikonkursil on palju rohkem põnevaid projekte kui varasemalt	Teaduse populariseerimise projektikonkursil on palju rohkem põnevaid projekte kui varem
<i>õigeaegselt</i>	Ohutuse tagamiseks tuleb lumi ja jää ehitiste katustelt õigeaegselt eemaldada	Ohutuse tagamiseks tuleb lumi ja jää ehitiste katustelt õigel ajal eemaldada
<i>üheaegselt</i>	Tallinnas võetakse üheaegselt ette kolm suuremahulist teeprojekti	Tallinnas võetakse ühel ajal ~ korraga ette kolm suuremahulist teeprojekti

Kohati näib, et mõni *lt*-liiteline määrsõna on hakanud omandama teistsugust tähendust kui ilma liiteta määrsõna. Näiteks võib vahel kuulda, et lauses *ma kasutan seda šampooni igapäevaselt* ei tähenda sõna *igapäevaselt* tegelikult sugugi seda, et šampooni kasutatakse iga päev, vaid tihti. Teinekord öeldakse, et sõna *koheselt* on palju karmim ja selgem kui *kohe* ja sunnib adressaati kiiremini tegutsema. Selline liitepõhine tähenduserinevus võib muuta ühese arusaamise raskemaks. Kui šampooni ei kasutata iga päev, siis võibki öelda *ülepäeviti, mitu korda nädalas, sageli, tihti, pidevalt* jne. Ja kui miski on vaja teha ära kiiremini kui *kohe*, sobivad keelendid *otsekohe, viivitamata, aega viitmata, kiiresti, seda-maid, jalamaid, silmapilk* jms. Sõnu meil jagub, aga kui on soov seda varamut veelgi täiendada, ei peaks kantseliitlik vorm olema esimene valik.

Mõni *lt*-liiteline sõna võib olla küll korrektselt tuletatud, kuid on nii ületarvitatud, et selle kõrval võiks eelistada muid väljendusvõimalusi. Näiteks sõnapaar *minimaalselt* ja *maksimaalselt* ei ole tavaliselt võõrsõnalisena vajalik. Asendusvõimalused on lihtsad ja selged: üldjuhul sobib *minimaalselt* asemele *vähemalt* ja *maksimaalselt* asemele *kuni*. Peale nende on teisiigi asendusvõimalusi.

Tabel 8. Sõnad minimaalselt ja maksimaalselt ning soovitusi nende vältimiseks

minimaalselt	ASENDUSVÕIMALUSED
Laulukooris peab olema minimaalselt 12 lauljat	Laulukooris peab olema vähemalt 12 lauljat
Eksportijad mõjutavad nüüdseks rubla kurssi minimaalselt	Eksportijad mõjutavad nüüdseks rubla kurssi väga vähe ~ vaevu(märgatavalt) ~ ei mõjuta eriti rubla kurssi
Väliskaubanduse käive suurenes kuuga minimaalselt	Väliskaubanduse käive suurenes kuuga väga vähe ~ vaid veidi ~ ei suurenenud eriti ~ kuigi palju
Sisustamisel tuleb kasutada minimaalselt plastmaterjali	Sisustamisel tuleb kasutada võimalikult vähe plastmaterjali
maksimaalselt	ASENDUSVÕIMALUSED
Eesti võtab EL-i rändekavaga vastu maksimaalselt 305 pagulast	Eesti võtab EL-i rändekavaga vastu kuni ~ kõige rohkem ~ kõige enam 305 pagulast
Kohandame üksinda elava eaka kodu maksimaalselt turvaliseks	Kohandame üksinda elava eaka kodu võimalikult turvaliseks ~ nii turvaliseks kui võimalik
Töötajad on asunud kaugtööle, mistõttu peame kasutama maksimaalselt nüüdisaegseid digilahendusi	Töötajad on asunud kaugtööle, mistõttu peame kasutama võimalikult palju ~ nii palju ~ nii hästi kui võimalik nüüdisaegseid digilahendusi
See turvatool võimaldab istmevahet maksimaalselt ära kasutada	See turvatool võimaldab istmevahet kõige paremini ~ suurimal määral ära kasutada

Mõnikord on *minimaalselt* ja *maksimaalselt* koos ühes lauses. Enamjaolt piisab parandamiseks üksnes pikast *kuni*-kriipsust, mille kasutamisel muutub lause kohe lühemaks ja arusaadavamaks. Kui kuskil on näiteks kirjutatud: *osalejate arv on minimaalselt 5 inimest, maksimaalselt 20 inimest*, on sellele olemas lihtsam alternatiiv: *osalejate arv on 5–20 inimest*.

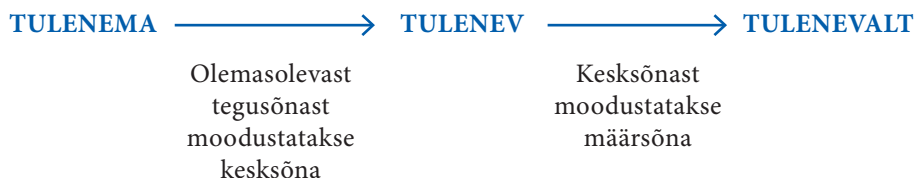
Rääkida tuleks veel ühest sõnast, mis on moodustatud korrektselt omadussõnast ja millel lühivormi ei ole, kuid mida võib kohata tüütult palju igal pool. Nii nagu eespool sai räägitud sõna *oluline* liigtarvitusest (vt lk 10 ja 21), nii on üle pingutatud ka *lt*-liitelise sõnaga *oluliselt* (ingl *considerably, significantly*). Selle võiks üldkeeles korraks kõrvale panna ja otsida vaheldust teiste sõnade abil.

Tabel 9. Sõna *oluliselt* ja soovitusi selle vältimiseks

<i>oluliselt</i>	ASENDUSVÕIMALUSED
<i>Pensionäride kaasatus peab olema oluliselt suurem</i>	<i>Pensionäride kaasatus peab olema palju ~ märksa suurem</i>
<i>See piirab oluliselt kasutaja vabadust valida, kus ta töötab</i>	<i>See piirab suurel määral ~ suuresti kasutaja vabadust valida, kus ta töötab</i>
<i>Uue esinduse avamine kergendab oluliselt klientidega suhtlemist</i>	<i>Uue esinduse avamine kergendab märgatavalt ~ märkimisväärselt ~ tuntavalt ~ silmanähtavalt klientidega suhtlemist</i>
<i>Inimeste palgaootused ei ole oluliselt kasvanud</i>	<i>Inimeste palgaootused ei ole eriti kasvanud</i>
<i>Majanduslangus suurendas oluliselt vaesusriski</i>	<i>Majanduslangus suurendas järsult ~ hüppeliselt vaesusriski</i>
<i>Õppimine ja eelkõige elukestev õpe on oluliselt tähtis meie isiksuse kasvamiseks</i>	<i>Õppimine ja eelkõige elukestev õpe on esmatähtis ~ väga ~ ülimalt tähtis meie isiksuse kasvamiseks</i>

Kesksõnadest tuletatud *lt*-liitelised määrsõnad

Teine rühm *lt*-liitelisi määrsõnu tuletatakse tegusõnade kesksõnadest: *korduv* > *korduvalt*; *väidetav* > *väidetavalt*; *joobnud* > *joobnult*; *häiritud* > *häiritult*. Ka selline tuletusviis on eesti keelele omane. Kuid kui sellega liialdada, tekivad ametnikukeelde kuivad ja krõbisevad kantseliidiväljendid, mis vähendavad empaatiat ja suurendavad distantsi sihtrühmaga.

Selliste stampide asemel saab teksti sisukamaks ja soojemaks muuta mitmesuguste kaassõnade ja vormide abil, kõrvallausega või algtegusõna juurde naasmisega.

**Tabel 10. Valik kesksõnadest tuletatud tarbetuid
It-liitelisi mäarsõnu ja soovitusi nende vältimiseks**

SÕNA	NÄITELAUSE	ASENDUSVÕIMALUSED
<i>eelnevalt</i>	<i>Inimesele selgitatakse töövõime hindamisele eelnevalt kõiki tingimusi</i>	<i>Inimesele selgitatakse enne töövõime hindamist ~ töövõime hindamise eel kõiki tingimusi</i>
<i>järgnevalt</i>	<i>Konverentsile järgnevalt oli külalistel võimalik tutvuda noortekeskuse fotonäitusega</i>	<i>Konverentsi järel ~ Pärast konverentsi oli külalistel võimalik tutvuda noortekeskuse fotonäitusega</i>
<i>lähtuvalt</i>	<i>Võistlused korraldatakse kehtivatest piirangutest lähtuvalt. Päästeamet soovitab tormihoiatusest lähtuvalt sööki ja jooki varuda. Juhtimisotsuste tegemine lähtuvalt ettevõtte majandusnäitajatest</i>	<i>Võistlused korraldatakse kehtivatest piirangutest lähtudes. Päästeamet soovitab tormihoiatuse tõttu sööki ja jooki varuda. Juhtimisotsuste tegemine ettevõtte majandusnäitajate alusel ~ järgi ~ põhjal</i>
<i>nähtuvalt</i>	<i>Avalikest andmetest nähtuvalt puudus ettevõttel 2017. ja 2018. aastal käive</i>	<i>Avalike andmete alusel ~ järgi ~ kohaselt ~ põhjal puudus ettevõttel 2017. ja 2018. aastal käive ~ Avalikest andmetest nähtub, et ettevõttel puudus 2017. ja 2018. aastal käive</i>
<i>orienteeruvalt</i>	<i>Seadme hooldus võtab orienteeruvalt aega ühe tööpäeva</i>	<i>Seadme hooldus võtab aega umbes ~ ligikaudu ühe tööpäeva</i>
<i>puudutavalt</i>	<i>Soe suvi on toonud julgeid mõtteid Tallinna Tehnikaülikooli (TTÜ) tulevikku puudutavalt. <i>Vajalikud teadmised puudutavalt eri hankeprotsessides osalemist, peavad olema kandidaadil olemas</i></i>	<i>Soe suvi on toonud julgeid mõtteid Tallinna Tehnikaülikooli (TTÜ) tuleviku kohta ~ Soe suvi on toonud julgeid mõtteid, mis puudutavad Tallinna Tehnikaülikooli (TTÜ) tulevikku. Kandidaadil peavad olema vajalikud teadmised eri hankeprotsessides osalemisest ~ osalemise kohta</i>

SÕNA	NÄITELAUSE	ASENDUSVÕIMALUSED
<i>tingitult</i>	Elektrikatkestustest tingitult võib esineda mobiilsidehäireid kõikjal Eestis. Müügi kasvust tingitult otsime oma meeskonda täiendust	Elektrikatkestuste tõttu võib esineda mobiilsidehäireid kõikjal Eestis. Kuna müük on kasvanud , otsime oma meeskonda täiendust
<i>tulenevalt</i>	Finantsaudiitori kohustused tulenevalt isikuandmete kaitse üldmäärusest. Alates 1990. aastatest vähenes nõudlus lasteaiakohtade järele, millest tulenevalt tuli sulgeda osa rühmadest ja töötas kuus rühma	Finantsaudiitori kohustused isikuandmete kaitse üldmääruse alusel ~ kohaselt . Alates 1990. aastatest vähenes nõudlus lasteaiakohtade järele, mistõttu ~ mille tõttu tuli sulgeda osa rühmadest ja töötas kuus rühma
<i>täiendavalt</i>	Täiendavalt on mõlemad käsundisaajad ka kinnitanud, et nad täidavad lepingut. Selguse mõttes märgib komisjon täiendavalt , et ei nõustu kaebuses kirjeldatud seisukohaga	Lisaks ~ peale selle ~ samuti on mõlemad käsundisaajad kinnitanud, et nad täidavad lepingut. Selguse mõttes märgib komisjon uuesti ~ veel (kord) , et ei nõustu kaebuses kirjeldatud seisukohaga
<i>vastavalt</i>	Vastavalt lepingule peab ehitaja ehitustööde ajal tagama ringteel vähemalt 1 + 1 asfalteeritud sõiduraja olemasolu	Lepingu järgi ~ kohaselt peab ehitaja ehitustööde ajal tagama ringteel vähemalt 1 + 1 asfalteeritud sõiduraja olemasolu

Seitsmes soovitus. Vältimist väärivad *lt*-liitelised mäarsõnad, millel on olemas ilma *lt*-liiteta vorm või millest on saanud liiased bürokraatlikud stambid.

3. Tarbetud v- ja tav-kesksõna

Eesti keeles on muu hulgas võimalik väljendada mõne asja omadust tegusõna *olema* vormi ning v- või tav-kesksõna ühendamise kaudu: *uudis on rõõmustav, tunne oli rõhuv, see väide ei oleks mõjuv, mees oli tagaotsitav, kvalifikatsioon olevat kaheldav*. Kui see vorm rakendub aga kantseleidi teenistusse, muutub tekst kohe külmaks ja kaugeks. Osalt mõjutavad v- ja tav-kesksõnaga liialdamist inglise keele *ing-*, *able-* ja *ible-* lõpulised sõnad, mille tõlkimisel on üks vormiline vaste just v- või tav-lühend. Eesti keelele on aga omasem kasutada kombinatsiooni *saab/võib + da-*tegevusnimi või muuta v- ja tav-vorm mõneks tegusõna pöördeks.

Tabel 11. Valik tarbetuid v- ja tav-kesksõnu ning soovitusi nende vältimiseks

SÕNA	NÄITELAUSE	ASENDUSVÕIMALUSED
<i>häiriv</i>	<i>Samas võib ka müranormide piiridesse jääv müra teatud juhtudel olla häiriv</i>	<i>Samas võib ka müranormide piiridesse jääv müra teatud juhtudel häirida</i>
<i>kehtiv</i>	<i>Väljastatud projekteerimis-tingimused olid kehtivad kuni 21.09.2013</i>	<i>Väljastatud projekteerimis-tingimused kehtisid kuni 21.09.2013</i>
<i>kohalduv</i>	<i>See säte on kohalduv kõikide lepingupoolte suhtes</i>	<i>See säte kohaldub kõikide lepingupoolte suhtes</i>
<i>kontrollitav</i>	<i>Edasi-/tagasiliikumine on kontrollitav käsilüliti abil</i>	<i>Edasi-/tagasiliikumist saab kontrollida käsilüliti abil</i>
<i>leitav</i>	<i>Kooli kodukord on leitav kooli kodulehelt</i>	<i>Kooli kodukorra leiab kooli kodulehelt</i>
<i>ligipääsetav</i>	<i>Ettevõtte ruumid on ligipääsetavad igal ajal</i>	<i>Ettevõtte ruumidesse pääseb igal ajal</i>
<i>rakendatav</i>	<i>See menetlus on rakendatav ainult teatud poliitikavaldkondades</i>	<i>Seda menetlust saab rakendada ainult teatud poliitikavaldkondades</i>
<i>sobiv</i>	<i>Uus töörežiim oli sobiv kõikidele töötajatele</i>	<i>Uus töörežiim sobis kõikidele töötajatele</i>
<i>täidetav</i>	<i>Küsimustik oli täidetav elektroonilisel teel Google'i vormide keskkonnas</i>	<i>Küsimustikku täideti elektroonilisel teel Google'i vormide keskkonnas</i>

SÕNA	NÄITELAUSE	ASENDUSVÕIMALUSED
vastav	<i>Kehtib tingimus, et välismaal omandatud kõrgharidus on vastav Eesti bakalaureusekraadile</i>	<i>Kehtib tingimus, et välismaal omandatud kõrgharidus vastab Eesti bakalaureusekraadile</i>
vastutav	<i>Jalakäijale sõidukiga tekitatud isikukahju hüvitatakse ka siis, kui sõiduki valdaja ei ole vastutav tekitatud kahju eest</i>	<i>Jalakäijale sõidukiga tekitatud isikukahju hüvitatakse ka siis, kui sõiduki valdaja ei vastuta tekitatud kahju eest</i>

Mõni bürokratlik *v-* ja *tav*-kesksõna on püsinud eesti keeles juba pikka aega. Ehkki nende asemel saab vajaduse korral valida küllaga täpsemaid ja selgemaid sõnu, ei taha nad keelest kaduda. Paraku ei muutu nad aja jooksul ka otstarbekamaks, vaid püsivad ikka ametnikukeele tarbetute sõnade hulgas.

NÄITED. Sõna *täiendav* on otsetõlge vene keelest (*дополнительный*) ja nüüdisajal ka inglise keelest (*additional, further*) ning selle asemel soovitatakse eesti keeles sõnu *lisa-*, *uus*, *järgmine*, *edasine* vms, millest igaüks on palju suurema täpsusega. Näiteks *täiendavad piirangud* võivad olla *lisapiirangud*, *uued piirangud*, *järgmised* või *edasised piirangud*. Paraku on seadused selle sõna poolest rikkalikud ja seda taasluuakse pidevalt, eriti terminites. Oleks hea mõte proovida edasiste terminite loomisel seda vältida, et meie seaduste sõnavormid oleksid kirjakeele normiga kooskõlas.

Eriti paberliku maitsega on aga ammune *v*-kesksõna *käesolev*, mis on peaaegu alati tarbetu. Kui see tekstist kustutada, ei juhtu üldiselt midagi. Kui aga kirjutaja soovib seda millegagi asendada, sobib sõna *see*, vahel ka *eelnimetatud*, *ülaltoodud*, *praegune*, *siinne* vms. Lauset *Käesolev projekt sai toetust 120 000 eurot* võib kirjutada ka kujul (*See*) *projekt sai toetust 120 000 eurot* (vt ka lk 19).

Kaheksas soovitus. *v-* ja *tav*-kesksõnade ülemäärasest kasutusest tuleks hoiduda, sest see suurendab teksti keerukust ja üheülalisust.

4. Tarbetu isikustamine

Isikustamine on keelevõte, kus elutule poogitakse külge elusa omadused. See on loomulik osa keelest. Näiteks oleme harjunud lausetega *mootorratas sõidab, televiisor mängib, vesi jookseb, raha tuleb* jne. Isikustamine aitab konkretiseerida ebamäärast ja muudab selle mõistetavamaks. Sageli on isikustamisel ka ideoloogilised põhjused, soov peita vastutust ja tegijat. Reet Kasik (2013) on seda näitlikustanud lausetega *hinnad tõusevad, majanduskriis kõigutab, turumajandus nõuab, tööpuudus sunnib, konkurents asetab meid valikute ette*. Lisaks hoogustab isikustamist inglise keel, kus seda väljendusviisi kasutatakse palju rohkem kui eesti keeles. Seetõttu on ka meil hakanud elutud asjad üha enam ise tegutsema.

NÄIDE. Üha sagedasemat isikustamist võib kohata ametlikes dokumentides, kus *artikkel kehtestab, suunis soovitab, direktiiv rakendab, eeskiri keskendub, määrus tegeleb, analüüs järeldeb, programm võitleb, seadus keelab* või *säte nõuab*. Sellist liigset isikustamist saab leevendada umbisikulisel tegumoega – loomulikum on öelda *artikliga kehtestatakse, suunises soovitatakse, direktiiviga rakendatakse, eeskirjas keskendutakse, määrukses tegeletakse, analüüsis järeldatakse, programmiga võideldakse, seadusega keelatakse* või *sättega nõutakse*.

Vahel isikustatakse sõnu, mida on seni eesti keeles kasutatud üksnes elavate inimeste või inimrühmade (komisjon, nõukogu, riik) puhul. Ka selle taga on inglise keel. Vahel ei piisa asendamiseks umbisikulisest tegumoest, vaid tasub otsida hoopis täpsemat sõna.

NÄIDE. Inglise *encourage* on otsetõlkes sageli *ergutama, innustama, julgustama* või *ärgitama*. Need sõnad on eesti keeles seotud elavatega või elavate rühmaga: *ergutatakse meeskonda, innustatakse õpilasi, julgustatakse kolleegi* või *ärgitatakse ühendust* midagi tegema. Inglise keele mõjul aga *ergutatakse* ka *võistlust, innustatakse tegevusi, julgustatakse investeringuid* ja *ärgitatakse koostööd*. Tegijadki on nüüd teised: kui varem olid ergutajateks elavad või nende tinglik kooslus, näiteks *isa, kolleeg, amet, liit, avalik sektor*, siis nüüd on nendeks *meede, programm, protsess, algatus* jms. Võõrkeeles

on need konstruktsioonid loomulikud, ent siinkandis mõjuvad nad võõralt ja nende asemel tuleks otsida muid väljendusvõimalusi.

Valik elutut isikustavaid sõnu ja soovitusi nende vältimiseks

ambitsioonikas (ingl *ambitious*)

Sobib, kui keegi soovib midagi saavutada, ja sel juhul on paslikud ka *auahne, edasipüüdlilik, pretensioonikas*, kuhugi, millegi poole *püüdlev, kuulsusjanuline, kaugelepürgiv, silmapaistev, südi, teotahteline, sihiteadlik, nõudlik, kaugeleägev, otsusekindel, innukas, eesmärgikindel, järeleandmatu, tarmukas, pühendunud, tegus*

▶ *põhjalik, igakülgne, ammendav, tulemusrikas, viljakas, julge, vaevanõudev, raske, keeruline, pingeline, kaugeleulatuv, kaugeleavaatav, silmapaistev, tähelepanuväärne, kõrgelennuline, võimalusterohke, põhjapanev, tegus, pingeline, range, kindel*
NÄITED: *ambitsioonikas plaan > julge plaan; ambitsioonikas ajakava > pingeline ajakava; ambitsioonikas koostöö > kaugeleulatuv koostöö*

ergutama (ingl *encourage*)

Sobib, kui kedagi ergutatakse midagi tegema, ja sel juhul on paslikud ka *julgustama, kannustama, innustama, õhutama, tiivustama, virgutama, ärgitama*

▶ *suurendama, hoogustama, elavdama, kasvatama, kiirendama, panema midagi tegema, soosima, soodustama, eelistama, turgutama*
NÄITED: *ergutatakse idufirmade asutamist > hoogustatakse ~ elavdatakse ~ soositakse idufirmade asutamist; meede ergutab VKESid > meetmega soodustatakse ~ toetatakse VKESid*

konsulterima (ingl *consult*)

Sobib, kui kellelegi antakse või kelleltki saadakse konsultatsiooni, ja sel juhul on paslikud ka *nõustama, nõu ~ abi andma, tuge pakkuma*

▶ *vaatama, uurima, analüüsima, tutvuma, lugema*
NÄITED: *konsulteri dokumente > tutvudokumentidega; joonist konsulterima > joonist vaatama; lisateabe saamiseks konsulterige kasutusjuhendit > lisateabe saamiseks lugege kasutusjuhendit*

külastama (ingl *visit*)

Sobib, kui minnakse või tullakse kellelegi külla

▶ *käima, minema, olema, vaatama, saabuma*
NÄITED: *külastama raamatukogu ~ kino > käima raamatukogus ~ kinos ~ minema raamatukokku ~ kinno; külastage meie veebilehte > vaadake meie veebilehte*

tervitama (ingl *welcome*)

Sobib, kui kellelegi öeldakse või saadetakse tervitusi

▶ *rõõmu avaldama, rõõmustama, heameelt ~ toetust ~ tunnustust ~ poolehoidu väljendama, toetama, tunnustama, heaks kiitma, soosima, pooldama*

NÄITED: *tervitama otsust > väljendama heameelt otsuse üle; tervitama seaduse vastuvõtmist > väljendama toetust ~ poolehoidu seaduse vastuvõtmisele ~ toetama seaduse vastuvõtmist*

võõrustama (ingl *host*)

Sobib, kui kedagi kostitatakse enda juures

▶ *vastu võtma, korraldama*

NÄIDE: *jalgpallivõistluse võõrustajamaa > jalgpallivõistluse korraldajamaa*

Üheksas soovitus. Liigse isikustamise asemel tasub eelistada umbisikulist tegumoodi või leida täpsem omasõna, mida on harjutud pruukima ka elutute asjade kohta.

5. Saava käände väärtaarvitus

Eesti keele käsiraamatu (2007) järgi on saaval käandel neli ülesannet: väljendada seisundit või olekut (*ta jäi **töötuks***), otstarvet (*printerit on vaja materjalide **väljaprintimiseks***), aega, tähtaega või kestust (*projekt valmib **3. märtsiks***) või juhuslikku või ajutist olekut või seisundit (*kolimise ajal on osaihingu **uueks aadressiks** Lille 5*). Kui nüüd ettevõtte kirjutab oma veebilehel: ***meie eesmärgiks on pakkuda klientidele kvaliteetset teenust***, tekib mulje, et see on üksnes ajutine või juhuslik eesmärk.

Püsivat olekut või seisundit väljendab eesti keeles nimetav kääne. See on tugev, jõuline ja otsustav. Lauses ***meie eesmärk on pakkuda klientidele kvaliteetset teenust*** näitab nimetav kääne lugejale, et kirjutaja on endas kindel ja teab, mida pakub.

Tabel 12. Valik saava käände väärarvituse juhtumeid ja soovitusi nende vältimiseks

EKSITAVA SAAVA KÄÄNDEGA LAUSE	ASENDUSVÕIMALUS
<i>Töötaja ülesandeks on võtta vastu päringuid</i>	<i>Töötaja ülesanne on võtta vastu päringuid</i>
<i>Suurimateks takistusteks on ebakvaliteetne ravi ja rahapuudus</i>	<i>Suurimad takistused on ebakvaliteetne ravi ja rahapuudus</i>
<i>Meie sihtrühmaks on haridus- ja meditsiiniastutused</i>	<i>Meie sihtrühm on haridus- ja meditsiiniastutused</i>
<i>See on piisavaks tõendiks rikkumise tuvastamiseks</i>	<i>See on piisav tõend rikkumise tuvastamiseks ~ piisav tõend, et rikkumine tuvastada</i>
<i>Tegevusloa saamise eelduseks on kõigi teenuse osutamiseks vajalike nõuete ja tingimuste täitmine</i>	<i>Tegevusloa saamise eeldus on kõigi teenuse osutamiseks vajalike nõuete ja tingimuste täitmine</i>
<i>Tagatisraha ja kasutustasu tasutakse arvelduskontole, mille omanikuks on Laura Kask</i>	<i>Tagatisraha ja kasutustasu tasutakse arvelduskontole, mille omanik on Laura Kask</i>
<i>Tegevuskava on lepingu lahutamatuks osaks</i>	<i>Tegevuskava on lepingu lahutamatu osa</i>
<i>Vanemahüvitis on olnud peamiseks perepoliitika meetmeks</i>	<i>Vanemahüvitis on olnud peamine perepoliitika meede</i>
<i>Lõplikuks töötasuks on 392,82 eurot</i>	<i>Lõplik töötasu on 392,82 eurot</i>

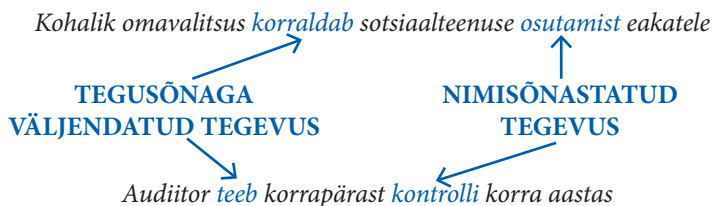
Kümnes soovitus. Saava käände väärarvitus tekitab segadust, seepärast on selle asemel sobivam nimetav kääne.

6. Nimisõnatõbi

Nimisõna on võõrsõnaga *noomen*. Sellest on tuletatud sõna *nominalisatsioon*, mis võiks maakeeli olla *nimisõnastamine* ja mis tähendab nimisõna moodustamist tegusõnast. Niisugune nimisõna võib lõppeda *mine-* või muu liitega: *hindama* > *hindamine*; *armu andma* > *armuandmine*; *korras hoidma* > *korrashoid*; *ehitama* > *ehitus*; *kala püüdma* > *kalapüük*; *arenema* > *areng*. Pärast nominalisatsiooni jääb nimisõna ikkagi tegevust tähistama.

Nimisõnastamine on meie keele loomulik osa. Sageli on seda vaja teadus- ja õigustekstides nimisõnaliste terminite moodustamiseks. Teksti ohtrat pikkimist nimisõnastatud väljenditega nimetatakse nominaalstiiliks.

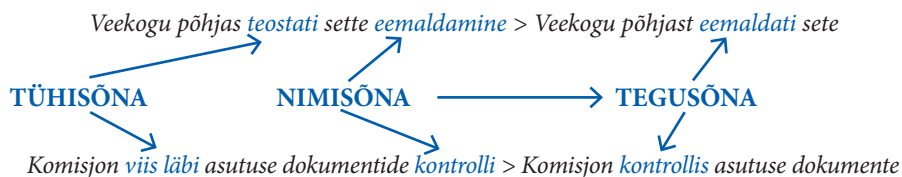
Kui tegusõnast on tehtud nimisõna, tuleb lausesse panna uus tegusõna, sest ilma selleta ei ole lause terviklik. Nominalisatsiooniga lauses väljendatakse seega tegevust kahel viisil: nimisõnaga ja tegusõnaga.

Nominaalstiili pruukimisel peab lausesse lisatud tegusõna olema mõtestatud ja sisukas. Paraku juhtub ametnikukeeles tihti, et nominaalstiiliga minnakse liiale. Sel juhul on tegusõna ilma mõtteta, tühi ja sisutu – ühesõnaga tarbetu. Niisugust nominaalstiiliga liialdamist on keeleinimesed hakanud nimetama nimisõnatõveks.

Iga tühisõna muudab teksti pikemaks, keerukamaks ja ebamäärasemaks. Ülepingutatud nominaalstiiliga lauses puudub kaht liiki mõtestatud tegevus – on vaid üks tegevus ja üks tühisõna.

Nimisõnatõve raviks sobib tegusõnastamine, st liikumine algusse tagasi: nimisõna muudetakse taas tegusõnaks ja tühisõna võetakse lausest ära. Sel juhul jääb teksti üks mõtestatud tegevus, mida väljendatakse ühe tegusõnaga.

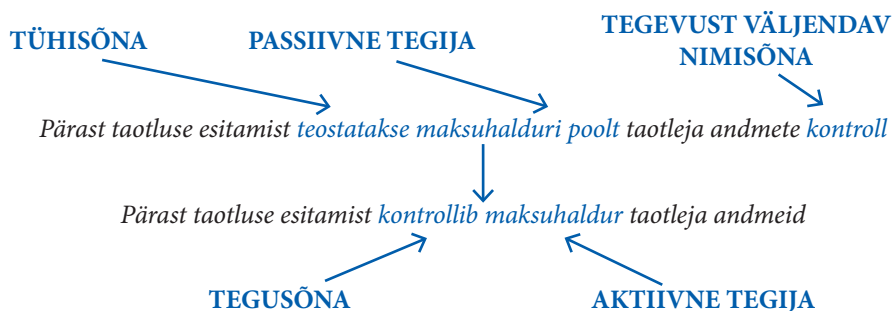
Tabel 13. Valik nominaalstiilis tühisõnu ja soovitusi nende vältimiseks

SÕNA	KORREKTNE KASUTUSVIIS	NÄITELAUSE	ASENDUSVÕIMALUSED
<i>aset leidma</i>	<i>Auhinnagalal leidis aset hulgaliselt põnevaid kohtumisi</i>	<i>Tallinnas leidis aset liikluse omavoliline sulgemine</i>	<i>Tallinnas suleti omavoliliselt liiklus</i>
<i>kuuluma</i>	<i>Õigusaktide hulka kuuluvad ka seadused</i>	<i>Summa kuulub tagastamisele nädala jooksul</i>	<i>Summa tagastatakse ~ tuleb tagastada nädala jooksul</i>
<i>läbi viima</i>	<i>Turistid viidi fuajeest läbi; haldusmenetlus viidi läbi</i>	<i>Kutseliit viib läbi õigusakti eelnõu läbivaatamise</i>	<i>Kutseliit vaatab õigusakti eelnõu läbi</i> (vt ka lk 20)
<i>sisse viima</i>	<i>Postiljon viis ajalehed sisse</i>	<i>Ettevõttes viiakse sisse palgatõus</i>	<i>Ettevõttes tõstetakse palka</i> (vt ka lk 26)
<i>sooritama</i>	<i>Üliõpilane sooritas eksami; rallisõitja sooritas kiiruskatse</i>	<i>30. aprillil tuleb sooritada raha-ülekanne</i>	<i>30. aprillil tuleb raha üle kanda</i>
<i>tegelema</i>	<i>Tegelema lastega ~ spordiga ~ juhtumiga</i>	<i>Ettevõtte tegeleb sõiduautode konditsioneeride täitmise ja hooldusega</i>	<i>Ettevõtte täidab ja hooldab sõiduautode konditsioneeride</i>
<i>teostama</i>	<i>Teostab võimu ~ õigusi ~ ennast ~ ideid ~ plaane</i>	<i>Vallas teostatakse teekatteaukude parandamist 10. septembrini</i>	<i>Vallas parandatakse teekatteauke 10. septembrini</i> (vt ka lk 27)
<i>toimuma</i>	<i>Konverents toimub kevadel</i>	<i>Uuele süsteemile üleminek toimub 30. aprillist 1. maini</i>	<i>Uuele süsteemile minnakse üle 30. aprillist 1. maini</i>

Nominaalstiil koos poolt-sõnaga

Kohatute kaassõnade juures oli juttu inglismõjulistes passiivilausetes pruugitava vast tarbetust *poolt*-sõnast (vt lk 32). Sageli on *poolt*-sõna nimisõnatõve kõrvalnäht. Kui need kaks kokku saavad, ongi lause juba asjatult keerukas: *Pärast taotluse esitamist teostatakse maksuhalduri poolt taotleja andmete kontroll.* Lihtsama lause saamiseks tuleb täita kaks ülesannet:

- 1) otsida üles tegija ja teha ta aktiivseks;
- 2) kõrvaldada tühisõna ja tegusõnastada selle asemel nimisõna.

Tabel 14. Valik nimisõnatõves lauseid koos poolt-tarindiga ja soovitusi nende vältimiseks

NIMISÕNATÕVES POOLT-TARINDIGA LAUSE	ASENDUSVÕIMALUS
<i>Elektrienergia aktsiis kuulub võrguettevõtja poolt deklareerimisele ja tasumisele</i>	Võrguettevõtja deklareerib ja tasub elektrienergia aktsiisi
<i>Kaupade jaotamine rühmadesse viiakse läbi ekspediitori poolt</i>	Kaubad jaotab rühmadesse ekspediitor
<i>Ettevõttele sooritati valeandmete esitamine raamatupidaja poolt</i>	Raamatupidaja esitas ettevõttele valeandmed
<i>Masina remondi teostamine leiab aset ainult isikute poolt, kellel on vastavad volitused</i>	Masinat remondivad ainult volitatud isikud

mine-vormi uputus

Mõnikord võib suures nimisõnastamistuhinas juhtuda, et kõrvuti või ligistikku satub mitu *mine*-vormi. See paneb lause loksuma ja muudab selle üheplaaniliseks. Tarbetut nominaalstiili välja jättes saab *mine*-vormide hulka lauses vähendada.

Tabel 15. Valik rängas nimisõnatõves lauseid ja soovitusi nende vältimiseks

MINE-VORMIDE ROHKE LAUSE	ASENDUSVÕIMALUS
<i>Teisalt toimub tehnoloogia arendamine ja uuendamine ka olemasoleva tarkvara täiendamise käigus</i>	<i>Teisalt arendatakse ja uuendatakse tehnoloogiat ka olemasoleva tarkvara täiendamise käigus</i>
<i>Pärast remontimise teostamist leiab aset korteri üleandmine maakleri poolt</i>	<i>Pärast remonti annab maakler korteri üle</i>
<i>Enne ehitus- ja planeerimisseaduse rakendamise majandusliku mõju hindamise läbiviimist tuleb teostada hindamise läbiviijate pädevuse kindlakstegemine</i>	<i>Enne ehitus- ja planeerimisseaduse rakendamise majandusliku mõju hindamist tuleb kindlaks teha hindajate pädevus</i>

Ühildumatu nominaalstiil

Teinekord põhjustab *mine*-vormide lembus ühildumist, mille korral lähevad lauseosad valesti kokku – kõrvallauses öeldu ei käi mitte *mine*-vormi, vaid sellele eelnevate sõnade kohta. Ka selle vältimiseks sobib taas tegusõnastamine. Kõige lihtsam on muuta *mine*-vorm *da*-tegevusnimeks või kasutada teistsugust sõnajärge.

Tabel 16. Valik valesti ühilduvaid nimisõnatõves lauseid ja soovitusi nende parandamiseks

VALESTI ÜHILDUV MINE-VORMIGA LAUSE	ASENDUSVÕIMALUS
Ülesandeks on seatud tõhusa, kiire ja odava metoodika väljatöötamine, mis võimaldab mõõta sõiduki tekitatud NO _x kontsentratsiooni ja ülipeenikeste tahmaosakeste hulka	Ülesanne on töötada välja tõhus, kiire ja odav metoodika, mis võimaldab mõõta sõiduki tekitatud NO _x kontsentratsiooni ja ülipeenikeste tahmaosakeste hulka
Sellega aidatakse kaasa strateegia eesmärgi saavutamisele, mille kohaselt peaks taastuvenergia osakaal suurenema 40%ni	Sellega aidatakse saavutada strateegia eesmärk, mille kohaselt peaks taastuvenergia osakaal suurenema 40%ni
Siht on muudatuste välistamine, mis võiksid mõjutada selle kaubamärgikaitse ulatust	Siht on välistada muudatused, mis võiksid mõjutada selle kaubamärgikaitse ulatust
Peamine ülesanne on ettevõtete investeringute suurendamine teadusuuringutesse ja tehnoloogiaarendusse	Peamine ülesanne on suurendada ettevõtete investeringuid teadusuuringutesse ja tehnoloogiaarendusse
Turuolukorda halvendas investeringute suurendamine riskivabadesse varadesse	Turuolukorda halvendas riskivabadesse varadesse tehtavate investeringute suurendamine
Partneritelt oodatakse läbirääkimiste kiirendamist uute nõuete üle	Partneritelt oodatakse uute nõuete üle peetavate läbirääkimiste kiirendamist ~ Partneritelt oodatakse, et nad kiirendaksid läbirääkimisi uute nõuete üle

Üheteistkümnes soovitus. Nominaalstiiliga liialdamine hägustab teksti. Selgust suurendab see, kui jätta lausetest välja tühisõnad ja muuta mine-vormiline või muu nimisõna tegusõnaks.

KOKKUVÕTE

Igal sõnal ja vormil on keeles oma ülesanne. Eespool sai vaadeldud, milliseid ülesandeid eri sõnad ja vormid täitma peaksid ja milliseid mitte. Selle vihiku mõte ei ole mingeid sõnu ja vorme ära keelata, vaid juhtida tähelepanu kõigele ülearusele, stampsesele, tõlkemõjulisele ja kulunule, pakkuda välja üht-teist värskendavat või tuletada meelde häid harjumusi. Vihikus antud üksteist soovitusi on kokku võetud järgmisel leheküljel.

Keerukast klaariks

1. Võõrsõna on sageli tarbetu, kui sellel on sama tähendusega omasõnaline vaste.
2. Võõrsõna on tarbetu, kui selle omasõnalised vasted väljendavad täpsemat tähendust.
3. Kulunud omasõnade asemel tasub eelistada huvitavaid ja vähem levinud sünonüüme.
4. Omakeelsed ja ainulaadsed kujundid on loomulikumad kui tõlkekujundid.
5. Eesti keel kaldub olema tagasõnakeel. Kohatuid kaassõnu tasub vältida, sest need hõivavad ilma põhjusea ajalooliste kaassõnade koha.
6. Eesti keel kaldub olema ainsuskeel. Selle omapära hoidmiseks võiks vältida tarbetuid mitmusevorme, eeskätt oleva ja saava käändega määruses, hulgasõnades ja loendamatuses sõnades.
7. Vältimist väärivad *lt*-liitelised mäarsõnad, millel on olemas ilma *lt*-liiteta vorm või millest on saanud liiased bürokraatlikud stambid.
8. *v*- ja *tav*-kesksõnade ülemäärasest kasutusest tuleks hoiduda, sest see suurendab teksti keerukust ja üheülbalisust.
9. Liigse isikustamise asemel tasub eelistada umbisikulist tegumoodi või leida täpsem omasõna, mida on harjutud pruukima ka elutute asjade kohta.
10. Saava käände väärtarvitus tekitab segadust, seepärast on selle asemel sobivam nimetav kääne.
11. Nominaalstiiliga liialdamine hägustab teksti. Selgust suurendab see, kui jätta lausetest välja tühisõnad ja muuta *mine*-vormiline või muu nimisõna tegusõnaks.

KIRJANDUS

- Eentalu, Riina 2019. Keelesäuts. Keelekasutus vaheldusrikkamaks, mitte üksluisemaks! 1. oktoober, <https://vikerraadio.err.ee/1053458/keelesauts-keelekasutus-vaheldusrikkamaks-mitte-uksluisemaks>.
- Eentalu, Riina 2020. Keelesäuts. Drastiline. Kas tõesti? 3. veebruar, <https://kultuur.err.ee/1030982/keelesauts-drastiline-kas-toesti>.
- Eesti Keele Instituut. E-keelenõu, <https://kn.eki.ee/>.
- Eesti Keele Instituut 2008. *Õieti ja õigesti* ning teisi sarnaseid sõnu. – Keelenõuannete kogu, 7. november, <https://keeleabi.eki.ee/?leht=8&id=121>.
- Eesti Keele Instituut 2012. Kas tõesti *suured tänud?* – Keelenõuannete kogu, 21. jaanuar, <https://keeleabi.eki.ee/?leht=8&id=199>.
- Eesti Keele Instituut 2012. *Päeva lõpuks*. – Keelenõuannete kogu, 26. märts, <https://keeleabi.eki.ee/?leht=8&id=203>.
- Eesti keele süntaks 2017. Toim Mati Erelt ja Helle Metslang. Eesti keele varamu III. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 297–298, 449–450, 471–472.
- Erelt, Mati; Erelt, Tiiu; Ross, Kristiina 2007. Eesti keele käsiraamat. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus, <https://www.eki.ee/books/ekk09/>.
- Erelt, Mati; Kasik, Reet; Metslang, Helle jt 1993. Eesti keele grammatika. 2. Süntaks. Tallinn: Eesti TA Keele ja Kirjanduse Instituut, <https://dspace.ut.ee/handle/10062/29437>.
- Erelt, Mati; Kasik, Reet; Metslang, Helle jt 1995. Eesti keele grammatika. 1. Morfoloogia. Sõnamoodustus. Tallinn: Eesti TA Keele ja Kirjanduse Instituut, <https://dspace.ut.ee/handle/10062/29448>.
- Erelt, Mati 2019. Lause õigekeelsus. Juhatused ja harjutused. Tallinn: Emakeele Selts.
- Heinsar, Egle 2019. Keelesäuts. Vilepuhuja, va keelekandja, 10. september, <https://kultuur.err.ee/978732/keelesauts-vilepuhuja-va-keelekandja>.
- Heinsar, Egle 2020. Keelesäuts. Äralõrtsitud oluline, 13. jaanuar, <https://kultuur.err.ee/1023464/keelesauts-aralõrtsitud-oluline>.
- Jöks, Maris 2012. Tänašeid stampe meediamaaštikul. – Oma Keel nr 1, 62–68, http://www.emakeeleselts.ee/omakeel/2012_1/OK_2012-1_07.pdf.
- Kasik, Reet 2007. Sissejuhatus tekstiõpetusse, Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, <https://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/58491/9789949116874.jpg?sequence=1&isAllowed=y>.

- Kasik, Reet 2013. Võimu keel. Ettekanne emakeelepäeval, <https://www.uttv.ee/naita?id=16898>.
- Kerge, Krista 2005. Nominalisatsioon ja nominaalstiil. – Oma Keel nr 2, 37–41, http://www.emakeeleselts.ee/omakeel/2005_2/05.pdf.
- Kerge, Krista 2009. Kas ja kus kasutada isikulist *poolt*-konstruktsiooni? – Oma Keel nr 1, 52–55, http://www.emakeeleselts.ee/omakeel/2009_1/OK_2009-1_07.pdf.
- Kern, Katrin 2012. Nõuandeid toimetajale, Tartu: Keelehooldakeskus, https://www.dropbox.com/s/jzbf2jbsbxksz0h/KHK_9_n%C3%B5uandeid%20toimetajale.pdf?dl=0.
- Kern, Katrin 2015. Kuidas sellest kirjutada. Tartu: Keelehooldakeskus, https://www.dropbox.com/s/0mq83mciasfk5kg/KHK_14_kuidas%20sellest%20kirjutada.pdf?dl=0.
- Kruus, Priit 2017. Keelesäuts. Teostada või mitte? 7. august, <https://kultuur.err.ee/611517/keelesauts-teostada-voi-mitte>.
- Leemets, Tiina 2004. Mullivann, peenema nimega *jaccusi*. – Keelenõuanne soovitab 3, Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus, 55–61, <http://keeleabi.eki.ee/artiklid3/jaccuzi.html>.
- Leemets, Tiina 2006. Uusi arenguid *suuna* suunal. – Oma Keel nr 2, 65–69, http://www.emakeeleselts.ee/omakeel/2006_2/OK_2006-2_07.pdf.
- Ligi, Jürgen 2018. Riigikogu VII istungjärg, 15. märts, <http://stenogrammid.riigikogu.ee/et/201803151000#PKP-22504>.
- Mäearu, Sirje 2000. *lt*-liitelised mäarsõnad. – Keelenõuanne soovitab 2, Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus, 117–139, <https://keeleabi.eki.ee/artiklid2/lt.html>.
- Mäearu, Sirje 2011. Valik rektsioone, Tartu: Keelehooldakeskus, https://www.dropbox.com/s/38faifz1jv6tzw6/KHK_7_valik%20rektsioone.pdf?dl=0.
- Mäearu, Sirje 2019. Kaassõna kaasus: *lt*-tuletised. – Õiguskeel nr 1, 1–7, https://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/sirje_maearu._kaassona_kaasus_lt-tuletised.pdf.
- Mäekivi, Helika 2004. Moesõnad. – Oma Keel nr 2, 63–67, http://www.emakeeleselts.ee/omakeel/2004_2/Maekivi.pdf.
- Mäekivi, Helika 2009. Mõttetu mitmus. – Oma Keel nr 2, 50–64, http://www.emakeeleselts.ee/omakeel/2009_2/OK_2009-2_07.pdf.
- Mäekivi, Helika 2010. Üheülbalised eurosõnad. – Et lugeja võiks tulla. Artiklite kogumik, 7–39, <http://eurokeelehoole.eki.ee/documents/compendiums/58214e98aa5e95dd8ee7fa5ac02f4d35.pdf>.
- Mäekivi, Helika 2012– ... Päevakera keeleblogi, <https://www.paevakera.ee/blogi>.
- Mäekivi, Helika 2013. Emakeelne eurokeel. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus, <http://eurokeelehoole.eki.ee/documents/compendiums/358dffbbec8a7df11fa32d841b4585eb.pdf>.

- Mäekivi, Helika 2014. Kas moodsalt või selgelt? – Oma Keel nr 2, 38–48, http://www.emakeeleselts.ee/omakeel/2014_2/OK_2014-2_05.pdf.
- Mäekivi, Helika 2015. Ettepanek ühe sõna *osas. – Oma Keel nr 1, 45–54, http://www.emakeeleselts.ee/omakeel/2015_1/OK_2015-1_06.pdf.
- Mäekivi, Helika 2017. Kui meede julgustab programmi. – Tõlkimise tahud. Artiklite kogumik. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus, 60–73, <http://eurokeelehoole.eki.ee/documents/compendiums/4de1c86bf768725c5edc18c87f84098f.pdf>.
- Mund, Argo 2003. Kaardistades kaardistamist. – Oma Keel nr 2, 48–52, http://www.emakeeleselts.ee/omakeel/2003_2/Mund2.pdf.
- Mund, Argo 2004. Mitmuse omastav luubi all. – Oma Keel nr 2, 60–62, http://www.emakeeleselts.ee/omakeel/2004_2/Mund2.pdf.
- Nemvalts, Peep 2008. Võõrastav eesti keel. – Oma Keel nr 2, 39–42, http://www.emakeeleselts.ee/omakeel/2008_2/OK_2008-2_05.pdf.
- Pullerits, Egle 2010. Kuidas hoiduda kantseliidist. Tartu: Keelehooldekeskus, https://www.dropbox.com/s/zqqd462b0djznk5/KHK_4_kuidas%20hoiduda%20kantseliidist.pdf?dl=0.
- Pullerits, Egle; Jõks, Maris 2014. Keelesäutsud I. Tartu: Keelehooldekeskus, https://www.dropbox.com/s/zmwn585vz8hbdo4/KHK_12_keeles%C3%A4utsud%20I.pdf?dl=0.
- Pullerits, Egle; Jõks, Maris 2015. Keelesäutsud II. Tartu: Keelehooldekeskus, https://www.dropbox.com/s/cji0qu4xceahqeo/KHK_13_keeles%C3%A4utsud%20II.pdf?dl=0.
- Põhjala, Priit 2015. Keelekaste: Selget keelt ja südametuld. – Õpetajate Leht, 9. oktoober, <https://opleht.ee/2015/10/keelekaste-selget-keelt-ja-sudametuld/>.
- Põhjala, Priit 2016. Keelekaste: Käesolevaga või käesolevata? – Õpetajate Leht, 15. aprill, <https://opleht.ee/2016/04/keelekaste-kaesolevaga-voi-kaesolevata/>.
- Põhjala, Priit 2016. Keelesäuts. Päeva lõpuks me võidame niikuinii! 21. november, <https://kultuur.err.ee/314723/keesauts-paeva-lopuks-me-voidame-niikuinii>.
- Päll, Peeter 2020. EKI keelekool: kuidas õigesti adresseerida? – Postimees, 26. september, <https://leht.postimees.ee/7071195/eki-keelekool-kuidas-ogesti-adresseerida>.
- Raadik, Maire 2004. Siseriiklik ja riigisisene. – Keelenõuanne soovitab 3. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus, 118–122, <http://keeleabi.eki.ee/artiklid3/siseriiklik.html>.
- Raadik, Maire 2008. Võõrad võõrsõnad. – Keelenõuanne soovitab 4. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus, 43–63, <https://keeleabi.eki.ee/pdf/043.pdf>.
- Raadik, Maire 2016. EKI keelekool: kõneisik ja vilepuhuja, 14. mai, <https://arvamus.postimees.ee/3690159/eki-keelekool-koneisik-ja-vilepuhuja>.
- Rehemaa, Tuuli 2013. Paar sõna nominaalstiilist ehk Verbis kohiseb keele veri*. – Keelenõuannete kogu, 17. aprill, <https://keeleabi.eki.ee/?leht=8&id=225>.

- Rehema, Tuuli 2013. Juss oli väikeseks peremeheks. – Keelenõuannete kogu, 7. mai, <https://keeleabi.eki.ee/?leht=8&id=227>.
- Rehema, Tuuli 2017. Mis on laual? – Keelenõuannete kogu, 19. mai, <https://keeleabi.eki.ee/?leht=8&id=362>.
- Rehema, Tuuli 2019. Kas pihlakad lähevad punaseks või punasteks? – Keelenõuannete kogu, 20. september, <https://keeleabi.eki.ee/?leht=8&id=424>.
- Rehema, Tuuli 2019. Raporteerima. – Keelenõuannete kogu, oktoober, <https://keeleabi.eki.ee/?leht=8&id=426>.
- Saari, Henn 1985. Keeleviga nagu paha putukas. – Keeleminutid, 170, 26. mai, http://www.eki.ee/knab/txt/Keeleminutid_170.pdf.
- Saluäär, Hille 2016. Keeleabiline, https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/guidelines_estonian_et.pdf.
- Toomla, Sirje 2017. Sirje Toomla: kaardistades kaardistamatut. – Postimees, 31. oktoober, <https://leht.postimees.ee/4293613/sirje-toomla-kaardistades-kaardistamatut>.
- Toomla, Sirje 2019. Keele teritaja: vile või lokulaud. – Postimees, 5. september, <https://tartu.postimees.ee/6769968/keele-teritaja-vile-voi-lokulaud>.
- Toomla, Sirje 2020. Sirje Toomla: igat asja pole vaja käivitada. – Postimees, 13. jaanuar, <https://tartu.postimees.ee/6870507/sirje-toomla-igat-asja-pole-vaja-kaivitada>.
- „Validaatori“ asemele astub „tuvasti“. – Sakala, 26. oktoober 2012, <https://sakala.postimees.ee/1018780/validaatori-ase mele-astub-tuvasti>.
- Vals, Helju 2003. Meediaarvustus: Oluliselt tähtis päev. – Postimees, 4. september, <https://kultuur.postimees.ee/2045551/meediaarvustus-oluliselt-tahtis-paev>.
- Viht, Annika; Habicht, Külli 2019. Eesti keele sõnamuutmine. Eesti keele varamu IV. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.